

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

**Preventivní výchova mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva na
základních a středních školách**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor práce: Michal Herzán

Studijní program: Ochrana obyvatelstva

Studijní obor: Ochrana obyvatelstva se zaměřením na CBRNE

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Hejtek

Datum odevzdání práce: 4. 5. 2012

ABSTRAKT

Bakalářská práce Preventivní výchova mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva na základních a středních školách se zabývá historií dané problematiky, vzdělávacím programem a problematikou ochrany za mimořádných událostí v současné době.

V praktické části práce je provedeno dotazníkové šetření u žáků základní školy, studentů středních škol a učitelů na základních školách a středních školách zkoumající současný stav vědomostí žáků, studentů i učitelů základních a středních škol preventivní výchovy mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva za mimořádných událostí.

Cílem práce je zhodnotit dostupnost informací, využívání vydaných příruček a učebnic k předmětu ochrana člověka za mimořádných událostí, historie vzdělávání žáků v oblasti ochrany obyvatelstva a porovnat průnik informací směrem k učitelům, posoudit, zda jsou v dostatečné míře předávány žákům. Hypotéza předpokládá, že vzdělávání žáků základních a středních škol v oblasti ochrany obyvatelstva je dostatečné, a že žáci základních a středních škol jsou schopni získané poznatky prakticky využít. V bakalářské práci se využívá metodika porovnání, předávání informací směrem od HZSČR k učitelům, resp. žákům na základních a středních školách v oblasti ochrany obyvatelstva, sběr údajů z pěti základních a pěti středních škol v regionu, vždy od 50 žáků a 5 učitelů a vyhodnocení dotazníku na základě odpovědí.

Klíčová slova: preventivní výchova, ochrana obyvatelstva, vzdělávací program, mimořádná událost

ABSTRAKT

The bachelor thesis Preventive education of young people in the field of civil protection at primary and secondary schools deals with the history of the issue, with an educational programme and with the problems of protection in exceptional circumstances at present.

The practical part is based on a questionnaire research conducted among primary school pupils and secondary school students and primary and secondary school teachers examining the present state of knowledge in the field of civil protection in special conditions among students and teachers of primary and secondary schools.

The aim of the thesis is to evaluate accessibility of information, use of published manuals and textbooks dealing with civil protection in special conditions, the history of education of pupils in the field of civil protection and to compare transfer of information to the teachers, to assess whether it is transferred to students to a sufficient extent. A hypothesis presumes that education of primary and secondary students in the field of civil protection is sufficient and that primary and secondary students are able to apply the obtained knowledge to real situations. The thesis is based on the methodology of comparison, transfer of information on civil protection from the Fire Rescue Department of the Czech Republic to primary and secondary students or teachers, data collection from five primary and five secondary schools in the region, from 50 students and 5 teachers from each school, and evaluation of the questionnaires based on the replies.

Keywords: preventive education, protection of the population, training programme, emergency

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 5. května 2012

.....

Michal Herzán

Poděkování

Chci touto cestou poděkovat Mgr. Pavlovi Nejtkovi za odborné vedení při zpracování této bakalářské práce a své rodině za trpělivý přístup k mé osobě v období celého studia na vysoké škole.

.....

Michal Herzán

OBSAH:

ÚVOD	7
1 SOUČASNÝ STAV	8
<i>1.1 Historie dané problematiky</i>	<i>8</i>
<i>1.2 Vzdělávací program a problematika ochrany za MU</i>	<i>11</i>
1.2.1 Tematický celek ochrany člověka za MU pro 1. ročník ZŠ	12
1.2.2 Tematický celek ochrany člověka za MU pro 2. ročník ZŠ	14
1.2.3 Tematický celek ochrany člověka za MU pro 3. ročník ZŠ	15
1.2.4 Tematický celek ochrany člověka za MU pro 4. ročník ZŠ	17
1.2.5 Tematický celek ochrany člověka za MU pro 5. ročník ZŠ	18
1.2.6 Tematický celek ochrany člověka za MU pro 6. ročník ZŠ	20
1.2.7 Tematický celek ochrany člověka za MU pro 7. ročník ZŠ	23
1.2.8 Tematický celek ochrany člověka za MU pro 8. ročník ZŠ	25
1.2.9 Tematický celek ochrany člověka za MU pro 9. ročník ZŠ	27
2 CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY	30
<i>2.1 Cíl práce</i>	<i>30</i>
<i>2.2 Hypotéza práce</i>	<i>30</i>
3 METODIKA	31
<i>3.1 Metodika práce</i>	<i>31</i>
<i>3.2 Charakteristika zkoumaného souboru</i>	<i>31</i>
4 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	32
<i>4.1 Odpovědi na otázky dotazníku určeného pro 2. stupeň ZŠ (5., 6. třída)</i>	<i>32</i>
<i>4.2 Odpovědi na otázky dotazníku určeného pro 2. stupeň ZŠ (7., 8. třída)</i>	<i>39</i>

4.3 Odpovědi na otázky dotazníku určeného pro studenty SŠ	46
4.4 Odpovědi na otázky dotazníku určeného pro učitele ZŠ a SŠ	53
5 DISKUZE	60
6 ZÁVĚR	62
7 KLÍČOVÁ SLOVA	63
8 SEZNAM POŽITÝCH ZDROJŮ	64
9 PŘÍLOHY	69
9.1 Příloha 1 – Dotazník 1	69
9.2 Příloha 2 – Dotazník 2	73
9.3 Příloha 3 – Dotazník 3	76
9.4 Příloha 4 – Dotazník 4	81

ÚVOD

Vznik nových, často obtížně předvídatelných bezpečnostních hrozeb a existence rizik spojených s provozními haváriemi a živelnými pohromami si vynucuje zásadní změnu charakteru připravovaných opatření k ochraně obyvatelstva.

Po roce 1990 se v České republice začalo, stejně jako v ostatních vyspělých zemích, přehodnocovat využití opatření ochrany obyvatelstva plánovaných pro období války k řešení nevojenských krizových situací. Realizace zásadních transformačních procesů mohla být zahájena až po přijetí příslušné legislativy v roce 2000.

Ochrana obyvatelstva je charakterizována jako soubor postupů a činností, věčně příslušných orgánů, jednotlivých občanů i dalších subjektů, směřujících k minimalizaci dopadů mimořádných událostí na životy a zdraví obyvatelstva, na majetek a životní prostředí.

V současné době lze rozdělit nevojenská ohrožení a rizika z hlediska příčin vzniku na dvě skupiny: na ohrožení a rizika přírodního původu a technogenního (antropogenního) původu. Prakticky všude ve světě najdeme potencionální ohrožení a rizik z jedné, druhé nebo obou příčin vzniku.

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 Historie dané problematiky

Již v předválečném období se uvažovalo o zavedení výuky branné výchovy národa, které měly provádět z počátku dobrovolné organizace zaměřené na tělovýchovu nebo polovojenské. Bohužel v první fázi návrhu se toto nesetkalo s pochopením politických stran v tehdejším Československu i přesto že předkladatelé návrhu poukazovali na průběh napadení hranic v období 1918, 1919. Již v roce 1925 připravil hlavní štáb návrh zákona o branné výchově, který konečnou podobu dostal v roce 1927, jednalo se o povinnou výuku pro všechny muže od 18 let ve zvláštních výcvikových střediscích. K zavedení tohoto zákona však nedošlo a odsouzen byl i veřejností ze zavádění zbytečného militarismu. Zákon se nakonec podařilo prosadit, až v roce 1937 kdy vyšel v platnost a zaváděl povinnou brannou výchovu pro všechny od zahájení školní docházky do 30 let. Probíhat měla u žáků a studentů na školách jinak v dobrovolných střediscích a ve střediscích branné výchovy, s kterými se počítalo v každém větším městě. Tento zákon začal platit od 1. září 1937, ale jeho zavedení do praxe představovalo dlouhodobou záležitost. ^(1,4)

Na počátku r. 1947 byl připraven nový zákon o branné výchově. Po projednání ve vládě a po schválení v Ústavodárném národním shromáždění vstoupil v platnost. Využíval zkušeností z branného zákona z roku 1937, všech aktivních, konstruktivních a zdravých sil státních orgánů, ale i činnosti dobrovolných tělovýchovných organizací, které bezplatně dávaly svou aktivitu do služeb vznešené myšlenky brannosti národa. Zákon byl přijat, ale jeho praktické provádění nedosáhlo úrovně z let třicátých. Branné prvky se objevily v propagované tělesné výchově v přírodě, v tělovýchovných kurzech. V roce 1951 byl přijat zákon o branné výchově předpis č.92/1951 Sb. Zákon o branné výchově. V tomto předpise byla výuka svěřena do dobrovolnických organizací jako například svaz pro spolupráci s armádou. Svaz také v úzké součinnosti dbal na

provádění branné výchovy v ostatních dobrovolnických organizacích. Účelem branné výchovy bylo zajištění řádné přípravy nejširších vrstev pracujícího lidu k plnění úkolů obrany vlasti. Finanční náklady spočínuly na dobrovolnických organizacích, pouze v případě Svazu hradil stát náklady, na jejichž úhradu nedostačovaly jeho vlastní prostředky. Předpisem č.87/1952 Sb. zákon o reorganizaci branné výchovy bylo dáno článkem II. v přechodné době do 31. srpna 1953 za povinnou výuka branné výchovy mimo jiné na školách. K provádění platily zásadní směrnice vydané ministerstvem obrany. Po skončení přechodné doby v roce 1953 přestala být branná výchova na školách povinná a stala se zcela zájmovou. Branná výchova v působení v dobrovolných organizacích měla polovojskový charakter. Až v roce 1957 vydalo tehdejší ministerstvo školství vlastní pokyn k vyučování branné výchovy na školách a kladla důraz na pobyt v přírodě, dalo by se říci, že podobnou podobu má dnešní výuka napříč všemi předměty. ^(2,6)

Dnes je také kladen důraz na pomoci sama sobě, stejně tak tomu bylo při zavádění tohoto pokynu. Od roku 1959 se zavedl kurz všenárodní přípravy k civilní obraně v délce trvání osmnácti hodin. Jako samostatný předmět se branná výchova zavedla ve školách od roku 1971 v šestém a devátém ročníku po jedné vyučovací hodině týdně v pololetí. Zákonem č. 73 o branné výchově se od roku 1973 stala branná výchova součástí výchovy nejen v samostatném předmětu, ale i v ostatních vyučovaných předmětech. Současně probíhala i výuka v zájmové a branné činnosti. Od roku 1976 se začala branná výchova vyučovat na druhém stupni vždy jednu hodinu týdně po celý školní rok. Dalšími vývojovými změnami procházela výuka branné výchovy v osmdesátých letech a završením byl rok 1989 kdy branná výchova, jako samostatně vyučovaný předmět byla ponechána na středních školách, ale na základních se rozměnila napříč mnoha vyučovanými předměty. V těchto letech si žáci osvojovali mimo jiné i zdravotnický výcvik, ochranu proti škodlivým látkám a základy topografie, což je zařazeno i v dnešní době do několika předmětů. Povinnou výuku předmětu branná výchova zaznamenáváme, až do roku 1991, kdy došlo (zákonem č.217/1991 Sb., o zrušení

zákona o branné výchově) ke zrušení samostatného předmětu a tím výuky s brannou problematikou. Problematicke branná výchova resp. ochrany člověka za mimořádných událostí, topografie, první pomoci apod., se po zrušení samostatného předmětu na školách nevěnovala větší pozornost. Výuka předmětu zaměřeného na ochranu obyvatelstva resp. chování člověka za mimořádných situací neprobíhala na základních a středních školách až do roku 1997. Po roce 1989 se změnil úhel pohledu na problematiku civilní ochrany neboli ochrany obyvatelstva. Změny v názoru se týkaly především v tom, že před rokem 1989 řešil vše stát, ale v následujících letech společenskými změnami přechází značný podíl odpovědnosti za ochranu na jednotlivce naší společnosti. ^(1,2,6)

Každý občan má své nezadatelné právo na pomoc státu, ale je také spoluodpovědný za svoji ochranu. Tím stoupá potřeba připravit občany na zvládnutí mimořádné situace a jako nejspolehlivější a nejpřínosnější se naskýtá možnost přípravy přímo na základních a středních školách. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy za tímto účelem vydalo 4.května 1999 vlastní pokyn č. j. 34 776/98-22 začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných situací do vzdělávacích programů, který byl dne 28. února zrušen a nahrazen 4. března 2003 pokynem č.j. 12 050/03-22 začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných situací. ^(4,13,15)

1.2 Vzdělávací programy a problematika ochrany člověka za MU

V roce 1999 byl MŠMT vydán pokyn č. j.34 776/98-22 začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných situací do vzdělávacích programů. Tomuto předcházely v letech 1995 až 1997 experimenty na vybraných základních a středních školách o možnosti zavedení výuky ochrany člověka za mimořádných situací napříč vyučovanými předměty aniž by se zavedl samostatný předmět a zároveň byly naplněny cíle týkající se problematiky ochrany člověka, samozřejmě bylo, že budou dodrženy tehdy platné učební osnovy. Ministerstvo školství vydáním pokynu č.j. 34 776/98-22 stanovilo nutnost zavedení ochrany člověka za mimořádných situací s ohledem na začleňování ČR do NATO a EU. V předpise jsou dány okruhy, které budou zařazeny do výuky. Jedná se o ochranu při vzniku radiační havárie, základní poznatky ochrany člověka při haváriích s únikem škodlivých látek do ovzduší, zásady chování obyvatel při živelních pohromách a další poznatky a dovednosti související s ochranou člověka za mimořádných událostí (např. integrovaný záchranný systém, mezinárodní úmluvy, poskytnutí pomoci atd.). Cílem bylo získání znalostí a dovedností pro účelnou ochranu svoji i ostatních. Tímto předpisem nebyl stanoven počet hodin výuky ani rozvržení témat. Rozhodnutí o provádění praktických dovedností a stanovení konkrétních obsahů zůstalo plně v kompetenci ředitelů škol. ^(4,8)

Dalším pokynem vydaným ministerstvem školství v roce 2003 pod č. j. 12 050/03-22 je již stanoven počet hodin věnovaných problematice ochrany obyvatelstva, jedná se nejméně o šest vyučovacích hodin ročně v každém ročníku základních a středních škol. Tento dokument byl pravděpodobně ovlivněn i novými poznatky z rozsáhlých povodní v roce 2002. ^(4,8)

Vydáním dodatku pod č. j. 13 586/03-22 dává za úkol mimo jiné osvojení znalostí při vyhlášení signálu všeobecná výstraha, používání telefonních linek tísňového volání, činnost IZS, přípravu evakuačního zavazadla a poskytování první pomoci. Určuje obsahy témat na, které je nutné se zaměřit, odkazuje na možnost použití příručky pro učitele vydanou generálním ředitelstvím

MVHZSČR. Zařazování problematiky do vyučování je na rozhodnutí ředitele školy, zda bude vyučován samostatně nebo včleněn do příslušných předmětů v souladu s platnými školskými předpisy. Postupně jsou vydávány učebnice pro žáky základních škol a metodické příručky pro první a druhý stupeň základní školy. Samostatná příručka je rovněž vydána pro studenty středních škol a gymnázií. Učebnice jsou zaměřeny na jednotlivé oblasti týkající se problematiky ochrany obyvatelstva a jsou rozpracovány do jednotlivých předmětů. Látka je nenásilnou formou podávána žákům a vždy je zaměřena na jistý problém se kterým se mohou děti setkat v soukromém životě. Podle příručky určené pro první stupeň základní školy je problematika chování člověka za mimořádných situací rozčleněna do jednotlivých ročníků a v každém školním roce se věnuje jedné z oblastí určenou k seznámení žáků. Vždy je dán tematický celek pro ročník a postupně dále rozpracována každá hodina s jednotlivými tématy v celkovém počtu šesti hodin což odpovídá pokynu ministerstva školství a učebním osnovám. ^(2,4,8)

1.2.1 Tematický celek problematiky ochrany člověka za MU pro 1. ročník ZŠ (10, 25)

Pro první ročník základní školy je stanoveno téma: *Neztratím se? Neztratím!* Za globální cíl je nastaveno zvládnutí sama sebe a obstát ve svízelné situaci. Návaznost je v předmětech český jazyk a prvouka.

V první hodině je dané téma: *Kdo jsem?* Cílem je stanoveno, aby žáci dokázali správně vyslovit a napsat své jméno. Náročnost úkolů odpovídá právě nastupujícím žákům v prvních třídách. V příručce je rozpracovaná možná struktura vyučovací hodiny a tomu odpovídá i navržená učebnice. Žáci by měli dokázat správně a zřetelně vyslovit své jméno a měli poznat, jak zní správně jména jejich spolužáků.

Ve druhé hodině je tématem *Kde bydlím?*, a cílem je pochopit pojmosloví týkající se bydliště. Každý žák by měl znát svoji adresu bydliště nejen k návštěvám kamarádů, ale také pro jiné situace, do kterých se mohou děti

nečekaně dostat například při vzniku nějaké nečekané mimořádné události, nebo když zabloudí v nějakém cizím městě. Měli by vědět, kde najdou název ulice nebo název obce popřípadě města do kterého přijíždějí.

Ve třetí hodině je téma zvoleno *Naše rodina*, s cílem znát způsoby, jak se zkontaktovat s rodiči a příbuznými. Žáci umějí popsat osobu, se kterou se denně stýkají. Znájí zaměstnání svých rodičů, vědí, kde pracují a dovedou je kontaktovat (např. mobilní telefon, pevná linka). V případě, že rodiče budou nedostupní, vědí, na koho se mohou obrátit z příbuzných.

Tématem čtvrté hodiny je: *Neztratím se? Neztratím!*, cíl je vědět, jak se zachovat, když se ztratíme. Zde by se měli žáci seznámit s možnou svízelnou situací, která by mohla nastat například, že se ztratí v neznámém městě. Měli by také umět rozlišit uniformy (policie, hasiči apod.). V této hodině se poprvé seznámí s telefonními čísly linek tísňového volání a také telefonem na linku bezpečí dětí a mládeže. Měli rozlišit, jaká se jim dostane pomoc při oslovení operátorů tísňových linek.

Téma páté hodiny zní: *Co se ještě může stát*. Cíl je: Vědět, co je to mimořádná událost. V této hodině by mělo dojít k zopakování a ucelení informací z předešlých kapitol. Žáci by měli rozpoznat podle zvuku sirény, že se jedná o všeobecnou výstrahu, další informace budou vysílány v rozhlasu a televizi. Důležité pro jejich bezpečí je se řídit pokyny dospělých. Na závěr vyučovací hodiny by měli žáci také vědět jak si počínat při vyhlášení případné evakuace.

Šestá hodina by měla být *opakování* což je i názvem tématu. Cíl je pochopit význam kázně v mimořádných situacích. V této hodině se navazuje na hodiny předešlé a proberou se možné svízelné situace, se kterými se mohou děti setkat.

1.2.2 Tematický celek problematiky ochrany člověka za MU pro 2. ročník ZŠ

(11,26)

Ve druhém ročníku byl jako tematický celek stanoven název: *Bezpečí a nebezpečí* s globálním cílem: Dokázat odhadnout nebezpečí a vyhnout se mu, posilovat odpovědnost za vlastní zdraví a bezpečnost. Navázat lze v předmětu prvouka.

Pro první hodinu je dáno téma: *V přírodě bezpečně v přírodě pozor!* Cílem: Brát vážně přírodní nástrahy, které mohou ohrozit zdraví nebo život. Výklad je zaměřen především na chování v přírodě. Rozlišně se budou žáci chovat za pěkného slunného počasí, nebo za bouřky. Je důležité upozornit na odlišná nebezpečí při pobytu venku. Jaké hrozí nebezpečí z přehřátí organismu nebo opalování bez patřičné ochrany kůže. Za bouřky a silného větru upozornit na možný úraz bleskem. V případě nálezu uhynulé zvěře zdůraznit jak si počínat. Upozornit také na sběr lesních plodin, pozor na jedovaté houby. Nebezpečí nákazy klíštětem. V případě nastalé povodňové situace upozornit žáky, jak je důležité poslouchat záchranáře a řídit se jejich pokyny. Upozornit co může zapříčinit neuposlechnutí jejich pokynů.

Ve druhé hodině pod tématem: *Na silnici bezpečně. Na silnici pozor!*, s cílem Naučit se bezpečně chovat na silnicích a ulicích. Tuto hodinu je doporučeno strávit na dopravním hřišti kde mohou žáci prakticky provádět pohyb na komunikaci s dodržением všech platných předpisů. Je důležité připomenout používání pásů v osobním vozidle, a jakou mají funkci. Jízda na kole a používání ochranné přilby, výbava jízdního kola nejen instalovanými blatníky, ale také vybavení světly a odrazovými skly předepsané barvy. Upozornit žáky na možné nebezpečí při přecházení víceprouté komunikace mimo vyznačený přechod, ale i na místě určeném k přecházení vozovky.

Třetí hodina nese téma: *Nebezpečí doma i venku I.* Cíl: Znat pravidla zacházení s některými přístroji v domácnosti. Zde se žákům připomíná nebezpečí úrazu elektrickým proudem. Používání otevřeného ohně v kuchyni při vaření na plynových vařících. Připomenutí tísňových linek. Jaké telefonní číslo se volá v

případě požáru. Vysvětlit žákům jak probíhá evakuace školy při rozsáhlém požáru je možné opuštění školy provést i prakticky s názorným shromážděním na předem určeném místě. Upozornit, že při požárech může dojít k úniku nebezpečných látek. Seznámit žáky se symboly užívanými v domácnosti na přípravcích apod. Vysvětlit jak je označen hydrant, opět je vhodné dětem prakticky ukázat, na kterém místě v budově se nachází.

Čtvrtá hodina rozšiřuje poznatky z předcházející hodiny pod tématem: *Nebezpečí doma a venku II.* S cílem: Umět racionálně předvídat nebezpečí. V této hodině by si měli žáci prohloubit znalosti a dovednosti jak rozlišit možné nebezpečí, které jim může hrozit například nálezem staré munice nebo nějakého neznámého předmětu. Důraz by měl být kladen i na používání zbraní a zacházení s nimi.

Pátá hodina nese téma: *Pozor na neznámé lidi.* Cíl: Komunikovat s cizími lidmi bez ostychu, ale opatrně. Při probírání tématu je třeba naučit žáky jak komunikovat s cizími dospělými lidmi a co si již děti nemusí nechat při rozhovoru líbit. Je nutné se také zmínit o drogách a jak postupovat v případě agresivity spolužáků. Rovněž je nutné vysvětlit jak cestovat hromadnými cestovními prostředky. Šestá hodina s názvem tématu: Opakování a stanoveným cílem: Umět rozeznat nebezpečí a vyhnout se mu. Je opakováním učiva za školní rok. Děti by již měli sami dokázat zvládnout probranou látku zvláště rozeznat nebezpečí.

1.2.3 Tematický celek problematiky ochrany člověka za MU pro 3. ročník ZŠ (12,27)

Pro třetí ročník je názvem tematického celku: *Počítej se vším.* A globální cíl: Osvojit si vyjádření jednoduchých časoprostorových vztahů. Návaznost v předmětech: matematika, prvouka, tělesná výchova.

V první hodině se téma nazývá: *Procházka po světě čísel.* Cíl: Vědět, jaké existují linky tísňového volání. Během hodiny by se měly zopakovat všechny čísla linek tísňového volání, je třeba připomenout telefonní číslo linky bezpečí dětí a mládeže. Na zvážení vyučujícího je, zda je vhodné zmínit i telefonní linku pro

vzkazy domů. Žáci by měli umět zvolit jiné telefonní číslo tísňového volání v případech, že z nějakého důvodu nemohou dovolat. V hodině může být také zmíněno označení vozidel registrační značkou nebo státní poznávací značkou a jaký je mezi nimi rozdíl.

Druhá hodina označena tématem: *Kolik je hodin?* A cíl: Orientovat se v čase. Žáci by se měli umět orientovat v čase. Učitel během této hodiny prověří, zda děti znají dobře časové jednotky a vyzkouší, zda zvládnou odečítat čas na hodinách s různými druhy ciferníků. Vyučující také zdůrazní, jak je důležité dodržovat čas, postupně s dětmi vyvozuje, kdy je nutné znát přesný čas (např. oznámení dopravní nehody, odjezd vlaku apod.) V hodině se zmíníme o arabských a římských číslech.

Ve třetí hodině je název tématu: *Odhadujeme a měříme*. Cíl: Naučit se měřit a odhadovat vzdálenosti a velikosti předmětů. Cílem je, aby žáci dovedli zvolit správný druh měřidla. Provádějí různá měření (např. délku třídy šířku okna aj.). V průběhu hodiny seznámíme žáky se starými délkovými mírami. Na závěr přistoupíme také k odhadům vzdáleností, které nakonec změříme.

Název téma pro čtvrtou hodinu: *Jak je to daleko, vysoko, hluboko*. Cíl: Odhadovat vzdálenost do 100 metrů. Doporučeno je alespoň část hodiny trávit v terénu. Navazuje se na předešlou hodinu, kde se žáci naučili odhadnout vzdálenost a znají délku svého kroku resp. dvojkroku apod. Učitel vysvětlí dětem možnosti způsobu odhadování vzdálenosti.

Pátá hodina nese název tématu: *Kde (právě) jsme?* Cíl: Určovat svoje stanoviště podle dominantních terénních tvarů či staveb. Jako vhodné se ukazuje trávit tuto hodinu celou venku, pozorováním okolního terénu se žáci naučí pojmenovat a zakreslit do plánu terénní útvary jako jsou plochy, čáry, body. Tímto nacvičujeme popsání místa v případě přivolání pomoci v neznámém terénu.

Šestá hodina s tématem. *Opakování*. Cíl: Umět odhadovat vzdálenosti v závislosti na čase, který je potřeba k jejímu překonání. V této hodině si žáci zopakují veškerou látku probranou během školního roku a spojí odhady vzdáleností s odhadem času pro překonání určitého úseku.

1.2.4 Tematický celek problematiky ochrany člověka za MU pro 4. ročník ZŠ (13,24,28)

Čtvrtý ročník má jako tematický celek zvolený: *S mapou nezabloudím*. Globální cíl: Bezpečně se pohybovat v blízkém okolí školy a bydliště, umět se orientovat ve městech podle jejich plánů, v přírodě podle map. Navázat lze v předmětech: Vlastivěda, přírodověda, tělesná výchova.

První hodina má téma: *I jednoduché náčrty mohou pomoci*. Cíl hodiny: Seznámit žáky se základními typy topografických náčrtů. Během hodiny se děti seznamují s teoretickými pravidly kreslení náčrtů, vyučující vysvětluje, jak je důležité dodržet poměry vzdáleností a tvar porostů. Vhodným místem pro realizaci úkolů v této hodině je vyvýšené místo s rozhledem do široka.

Ve druhé hodině s názvem tématu: *Vejde se místnost na list papíru?* A cílem: Naučit se rozumět plánkům a jednoduché plánky umět zhotovit. Navazuje učitel na hodinu předešlou a při vysvětlování nákresu např. učebny vysvětlí žákům, výhody půdorysného nákresu. Je nutné také vysvětlit, že pro zmenšení je nutné dodržet měřítko. Každý žák nakreslí náčrt a potom je porovnají. Pro zlepšení orientace žáků v plánech je vhodné mít k dispozici plán školy, zde je vhodné dát dětem za úkol nalézt nějakou místnost (např. třídu).

Pro třetí hodinu bylo zvoleno téma: *Míru zmenšení určuje měřítko*. Cílem je: porozumět pojmu měřítko a znát podoby jeho zobrazení. V této hodině je nutné vysvětlit žákům co to je měřítko a jaký je princip zmenšení. Připomeneme, že s měřítkem již žáci pracovali v předešlé hodině. Pro správné určení měřítka a vzdáleností je nutné, aby žáci již uměli správně převádět délkové míry. Zejména potom při práci s mapou převod centimetrů na metry resp. kilometry. Vyučující vysvětlí žákům, které měřítko mapy je podrobnější a jaký význam mají uvedená čísla na mapě určující její zmenšení. Místem pro tuto hodinu je vhodná třída.

Tématem čtvrté hodiny je: *Orientaci v neznámém městě snadní jeho plán*. Cíl této hodiny: Umět se orientovat v neznámém městě podle plánu. Učitel v této hodině by měl žákům vysvětlit síť, která je na mapách a kde lze nalézt rejstřík ulic nebo měst v závislosti o jakou mapu se jedná. Zároveň připomene důležitost

znázornění měřítka mapy. Posléze žáky naučí orientovat mapu podle místa, kde se nacházejí. Je důležité při tomto úkolu, aby se děti dokázaly dívat okolo sebe a rozlišily postavení budovy v závislosti na ulicích, které se nacházejí v okolí.

Název tématu páté hodiny je: *V přírodě s mapou nezabloudím*. Stanovený cíl: Umět se orientovat v neznámé krajině podle mapy. V této hodině učitel vysvětlí rozdílnosti map pouze orientačně (např. nástěnné, turistické apod.). Hlavní zaměření by se mělo týkat zejména map turistických, zde je nutné vysvětlit základní orientaci mapy (kde se nachází sever) a že je pro její orientaci možné použít buzoly, toto se týká hlavně turistických kroužků. Pochopení významu vrstevnic vyučující může ověřit jednoduchými úkoly při vyhledávání prudkých nebo pozvolných srázů.

Šestá hodina je opět opakování a i název tématu je: *Opakování*. Cíl závěrečné hodiny je: Provéřit osvojené dovednosti při práci s plánem a mapou. V této hodině jak již předpovídá její název i cíl budou žáci prokazovat nabyté vědomosti z předešlých hodin. Měli by dokázat mapu zorientovat a určit nejkratší cestu k cíli. Podle měřítka stanoví, která z map je podrobnější. Na závěr ještě jednou zopakujeme všechny pojmy z předešlých hodin.

1.2.5 Tematický celek problematiky ochrany člověka za MU pro 5. ročník ZŠ (14,23,29)

Tematický celek pátého ročníku je: *Pomáhám zraněným*. Globální cíl: Vštípit si zásady prevence úrazů a základní pravidla poskytování první pomoci. Navázání v předmětech: Přírodověda (výchova ke zdraví), praktické činnosti a tělesná výchova.

První hodina má název tématu: *Nemoci a nemocní (vážit si svého zdraví)*. Cíl: Pochopit princip prevence. Pedagog v této hodině by měl dětem vysvětlit důležitost zdravého stylu a správné životosprávy, ve svém výkladu žákům vysvětlí, co může různé infekce způsobovat. Infekce mohou být přenosné ze člověka na člověka, ale také ze zvířat na člověka. Neměl by zapomenout upozornit na přenos infekce ze zvířat (např. klíšťová encefalitida, vzteklin).

Minimalizování přenosu infekčních onemocnění zabráníme také dodržováním základů hygieny. Učitel žákům přiblíží výhody otužování. Vyučující v neposlední řadě informuje děti o možnosti očkování.

Téma druhé hodiny: *Náhlé příhody a nehody (vědět si rady)* Cílem je: Vědět, jak předejít nehodám a dokázat pomoci lidem, které postihla náhlá příhoda. V této hodině může vyučující vycházet ze zkušeností dětí. Jistě ve svém životě již zaslechli o náhlých příhodách (infarkt, epileptický záchvat, mozková příhoda aj.) Během hodiny pedagog vysvětlí dětem jak se v takových případech chovat, připomene linku tísňového volání na zdravotní službu. Během diskuze by si měly děti uvědomit, jaká poškození zdraví jim hrozí a jak jim lze zabránit (např. úžeh, podchlazení apod.). Rovněž seznámíme žáky s možností uložení postiženého do stabilizované resp. zotavovací polohy a s uvolněním dýchacích cest záklonem hlavy.

Pro třetí hodinu je zvoleno téma: *Zranění a ranění*. Cíl: Osvojit si pravidla přístupu ke zraněnému a posouzení jeho zranění. Navázáním na minulou hodinu pokračuje učitel v dalším výkladu o podceňování nebezpečí, přeceňování vlastních sil, neopatrnosti. V předešlých hodinách se o prevenci hovořilo, ale je nutné, aby si žáci dokázali poradit v případech, kdy již ke zranění dojde. Děti by měly umět přivolat pomoc a do příjezdu lékaře si v některých případech poradit samy. V této hodině se nejprve věnujeme zraněním, která přímo život neohrožují (např. jednoduché zlomeniny, žilní krvácení apod.). Pedagog se zmíní o stabilizované poloze, fixaci zlomenin i s pomocí improvizovaných prostředků. Žáci se také seznámí a prakticky vyzkouší s některými druhy transportu zraněných. V závěru hodiny učitel vysvětlí jak zjistit základní životní funkce a zároveň se zmíní o nepřímé srdeční masáži.

Tématem čtvrté hodiny je: *Poruchy dýchání*. Cílem této hodiny je: Rozeznat ztrátu dechu a umět poskytnout umělé dýchání. Na začátku hodiny se provede nejprve zopakování jak zjistit základní životní funkce. Procvičí se uložení postiženého do stabilizované a protišokové polohy. Další pozornost věnujeme především k zjišťování dechu a uvolnění dýchacích cest. Učitel též žákům

vysvětlí teorii umělého dýchání, zároveň je třeba upozornit na nebezpečí, kterým jsou děti ohroženy v případě krvácení. Pro lepší zvládnutí těchto technik je vhodné pokud by se této hodiny mohl zúčastnit odborník a měl k dispozici resuscitační loutku.

Název tématu páté hodiny je: *Krvácení*. Stanovený cíl: Zvládnout způsoby ošetření při různě rozsáhlém krvácení. Tato hodina se začíná zopakováním, k jakým druhům úrazů může docházet a jak se jim dá předejít. V předešlých hodinách se žáci naučili zjistit základní životní funkce, stav vědomí apod. Doposud se nezabývali krvácením. Pedagog jim proto vysvětlí, jaké druhy krvácení mohou nastat a jaký je mezi nimi rozdíl (vlásečnicové, žilní a tepenné), popíše způsoby stavění krvácení. Dále seznámí žáky s tlakovými body a kdy je vhodné je použít. Rovněž vysvětlí způsob zaškrcování a použití tlakového obvazu. Při probírání této látky je důležité připomenout, jak mají chránit sami sebe (např. gumové rukavice aj.).

Šestá hodina je určena k rekapitulaci a název tématu je: *Opakování*. Cíl závěrečné hodiny je: Orientovat se v situacích ohrožujících zdraví. Tuto hodinu by bylo vhodné trávit venku případně v tělocvičně. Žáci by již měli sami zvládnout rozlišit poranění a na základě těchto poznatků dokázat postiženému pomoci. Součástí poskytnutí první pomoci je samozřejmě i přivolání odborné zdravotní pomoci. Může se využít i soutěživosti dětí a rozdělit je do skupin. Při hodnocení můžeme porovnat výsledky jednotlivých skupin.

1.2.6 Tematický celek problematiky ochrany člověka za MU pro 6. ročník ZŠ (15,21,31)

Tematickým celkem pro šestý ročník jsou: *Povodně*. Globální cíl: Význam povodní a ochrana před nimi. Didaktická návaznost: Vzdělávací oblast člověk a příroda (zeměpis), člověk a společnost (dějepis, výchova k občanství), člověk a zdraví, průřezové téma Environmentální výchova (ekosystémy, lidské aktivity a problémy životního prostředí).

První hodina má název tématu: *Povodně dříve a dnes*. Cíl: Umět objasnit vznik a příčiny povodní, pochopit, jak člověk může svou činností tyto jevy ovlivňovat – ve svém okolí i globálně. Na úvod vyučovací hodiny vyučující ujasní rozdílnost termínů zátopa a záplava. Potom přejde k tomu, že ne vždy byly povodně zkázonosné. Po navázání na znalosti z dějepisu, by měli žáci vědět v okolí kterých řek, vznikaly první civilizace (např. Nil – Egypt aj.). Výhodou tehdejších povodní byla existence úrodného bahna. V učivu může pedagog navázat na povodně z roku 2002 a přiblížit žákům způsob možného vzniku povodní. Tehdy Vltavou protékalo 5160 m³ vody každou sekundu. V závěru hodiny poukáže, jak může člověk svoji činností ovlivňovat přírodu globálně (oteplování planety) a lokálně (např. nepromyšlené odlesňování). Žáci se mohou zamyslet nad otázkou. Proč povodně škodí dnes více?

Téma druhé hodiny: *Když hrozí povodeň*. Cílem je: Naučit se vyhodnocovat informace o počasí, odhadnout nebezpečí případných povodní a vědět, jak se zachovat. V úvodu hodiny učitel společně se žáky vybere obecně místa, která jsou ohrožena s největší pravděpodobností povodní. Vhodné je uvést, že povodeň z důvodu protržení hrází je v našich podmínkách zcela výjimečné (v historii pouze jednou na Bílé Desné v roce 1916). V další části hodiny by se měl učitel zaměřit jak zabezpečit majetek před případnou povodní a jak poznat blížící se nebezpečí. Objasní žákům jak je veřejnost informována a kolik je povodňových stupňů. V závěru hodiny seznámí žáky, jakým tónem zní sirény při vyhlášení všeobecné výstrahy a jaké informace poskytuje krizový štáb obce.

Pro třetí hodinu je zvoleno téma: *Těsně před povodní*. Cíl: Uvědomit si a zhodnotit nebezpečí a v případě potřeby zvládnout přípravu na evakuaci. V hodině by měl vyučující připomenout povodňové stavy. Co je třeba si připravit při jejich postupném vyhlášení. Upozorní žáky, jak je vyhlášován stav ohrožení, zároveň připomene telefonní čísla tísňových linek. Učitel upozorní, že zbytečná volání na tato čísla mohou způsobit problémy jiným spoluobčanům, kteří mohou potřebovat pomoc. V průběhu hodiny zopakujeme vybavení evakuačního zavazadla. Na

závěr vyučování pedagog probere možnosti evakuace z obydlí (odjezd k příbuzným, shromažďovací místo apod.).

Tématem čtvrté hodiny je: *Průběh povodně*. Cílem této hodiny je: V krizové situaci volit co nejoptimálnější postup. V průběhu hodiny učitel vhodným způsobem zmíní místa, která byla postižena povodněmi v letech 1997, 2002 a 2006. Vysvětlí, co znamená pojem, když se řekne stoletá nebo tisíciletá voda. Nesmí zapomenout upozornit žáky na chování v evakuačních objektech. Součástí výuky by mělo být poskytnutí první pomoci podchlazenému člověku. V závěru hodiny vyučující upozorní žáky na možná nebezpečí spojená s průběhem povodní, poukáže na silný proud vody v řece a jiné.

Název tématu páté hodiny je: *Po povodni*. Stanovený cíl: Při likvidování následků po povodni postupovat tak, abychom si nepoškodili zdraví a ochránili i ostatní členy rodiny či sousedy. Na začátku hodiny učitel nejprve v krátkosti zopakuje předešlou látku. Naváže tím, jak se může změnit obydlí proti tomu, než jsme jej opouštěly. Upozorní zejména na možná nebezpečí při dlouhodobém zatopení domu nebo bytu. Jedná se o šíření různých plísní a bakterií v zatopených oblastech. Tyto se mohou množit např. v koberecích, ani potraviny nelze používat a je nutné je zlikvidovat na místech, která určí obecní úřad. Na určená místa se odvázejí všechny věci zasažené povodní, která nelze ošetřit chemicky. Učitel upozorní na nevhodnost používání studniční vody. V závěru hodiny upozorní zejména na provedení revizí elektrických a plynových rozvodů.

Šestá hodina je určena k opakování a její název tématu je: *Opakování*. Cílem je: Provéřit získané vědomosti o povodních. Pedagog v této hodině provádí formou otázek prověření znalostí žáků. Může použít vydanou učebnici, ve které je soubor otázek. Během kontroly odpovědí je vhodné v diskusi zdůvodnit, proč je nějaký postup správný a proč nikoli. Učitel pro vyhodnocení otázek z učebnice má k dispozici klíč, který je uveden v metodické příručce.

1.2.7 Tematický celek problematiky ochrany člověka za MU pro 7. ročník ZŠ

(16,22,32)

Tematickým celkem pro sedmý ročník jsou: *Požáry*. Globální cíl: Poznat podstatu požárů a jejich prevenci. Didaktická návaznost: Vzdělávací oblast člověka (přírodopis, fyzika), člověk a společnost (výchova k občanství, dějepis), člověk a zdraví (výchova ke zdraví), průřezové téma environmentální výchova (lidské aktivity a problémy životního prostředí).

První hodina má název téma: *Vznik a význam ohně*. Cíl: Objasnit vznik ohně a hoření a rozeznat hořlavé a nehořlavé látky. V úvodu hodiny provede učitel rozdělení požáru na samovolné v přírodě a na požáry způsobené lidskou činností. Vznik požárů z hlediska přírodního je starší než lidstvo. V přírodě jejich vznik byl např. od úderu blesku, nebo sopečné činnosti apod. Oheň se též užíval jako desinfekční prostředek v dobách morových epidemií. V další části učitel objasní základní chemickou podstatu ohně. Závěr hodiny vyučující bude věnovat rozdělení látek na hořlavé a nehořlavé. V diskusi se mohou žáci sami pokusit o rozdělení látek.

Téma druhé hodiny: *Požáry v přírodě*. Cílem je: Vědět, co může způsobit požár. Učitel v začátku hodiny rozebere společně s dětmi otázku, co může v přírodě hořet a kdy. Je vhodné se zmínit o nějakém velkém lesním požáru a na něm ukázat rychlé šíření ohně. Upozornit na zvýšené riziko vzniku požárů v období sucha. Zdůraznit zákaz vypalování porostů. V průběhu hodiny je snahou pedagoga aby žáci sami dokázali rozpoznat za jakých okolností je riziko požáru zvýšené (např. ohniček v blízkosti stohu apod.). V závěru hodiny učitel probere jak se zachovat v případě vzniku požáru, zopakuje linku tísňového volání a upozorní na povinnost ohlášení každého požáru.

Pro třetí hodinu bylo zvoleno téma: *Požáry ve veřejných objektech*. Cíl: Chovat se bezpečně. Na úvod hodiny učitel zmíní, že požáry v historii zničily mnoho hodnot a budov (např. Národní divadlo). Požárům podlehl zejména dřevěné stavby, topení bylo zajišťováno v kamnech a krbech. V současné době

může být příčinou vzniku požáru vadná elektroinstalace, použití různých druhů topidel (např. propanbutanových). V průběhu hodiny věnuje učitel také pozornost prevenci požárů zejména ve veřejných objektech. Zmíní specifika divadel, kin, diskoték apod. Seznámí žáky s vybavením těchto objektů hasicími přístroji, hlásiči požárů, hydranty. Dále žáky seznámí s evakuačním plánem, a jak jsou vyznačeny únikové cesty. Hasicí přístroje s vhodným použitím k hašení požáru různých tříd jsou uvedeny v učebnici.

Tématem čtvrté hodiny jsou: *Požáry v bytech, chatách a chalupách*. Cílem této hodiny je: Pochopit, co je v souvislosti s propuknutím požáru rizikové chování. Učitel tuto hodinu zahájí srovnáním možností prevence ve veřejných budovách a soukromých objektech. Se žáky může v diskusi vyvozovat možná opatření požární prevence například pro činžovní domy. Postupně může přejít k preventivním opatřením v rodinných domech a poukázat na místa kde je zvýšené riziko požáru (např. garáž, kuchyň). V průběhu hodiny se učitel zaměří na způsob skladování kapalin v garáži a na vhodnost vlastního hasicího přístroje. Zopakuje se žáky chemickou podstatu ohně, společně v diskusi se pokusí sestavit hlavní zásady jeho hašení. V závěru hodiny se zmíní o evakuaci a postupu při ní.

Název tématu páté hodiny je: *Požáry automobilů. První pomoc při popáleninách a při nadýchání se kouřem*. Stanovený cíl: Při poskytování první pomoci se dokázat správně rozhodnout a rychle vyhodnotit zranění. V úvodu této hodiny učitel vyjmenuje nejčastější příčiny požárů automobilů. Upozorní žáky na rozdílná paliva používaná k pohonu vozidel (benzín, nafta, LPG apod.) Rovněž se zmíní, že každé vozidlo má vlastní elektroinstalaci a akumulátor se stejnosměrným napětím. Požáry automobilů mají svá specifika a při požáru vozidla může dojít i k jeho explozi. Vyučující může poukázat na vhodnost vlastního hasicího přístroje ve vozidle, který není zatím v povinné výbavě. Zbývající část hodiny věnuje poskytování první pomoci. Pro žáky je tato látka opakováním z předchozích let.

Téma šesté hodiny: *Opakování*. Cíl: Z různých pohledů si zopakovat vědomosti o požárech. Během této hodiny si žáci zopakují celou látku

z předešlých témat a učitel může prověřit jejich znalosti s využitím učebnice. K hodnocení dětmi zodpovězených otázek, může být použit stejný princip jako v předešlých ročnících.

1.2.8 Tematický celek problematiky ochrany člověka za MU pro 8. ročník ZŠ (17,20,30)

Název tematického celku pro osmý ročník je: *Havárie*. Globální cíl: Poznat nejen výhody, ale i nevýhody civilizačních vymožeností. Prevence škod, možnosti předejít škodám na zdraví a na majetku. Didaktická návaznost: Vzdělávací oblast člověk a příroda (chemie), člověk a společnost (výchova k občanství, dějepis), člověk a zdraví (výchova ke zdraví)

První hodina má název téma: *Havárie v továrnách*. Cíl: Vědět, jak se ochránit při nebezpečí. Porovnáme průběh výroby v minulosti a v současné době, vývojem od manufaktur až po velké tovární komplexy a tím i zatěžování životního prostředí. Je nutné upozornit i na zemědělství a používání chemikálií k ošetřování rostlin, hnojiv nebo tekutých odpadů z chovů hospodářských zvířat, které mohou prosakovat do podzemních vod a toků. Vyučující zdůrazní, že produkcí manufaktur nedocházelo k nadměrnému zatěžování životního prostředí v porovnání s továrnami. Vznikem možných druhů havárií učitel upozorní na rozdílné použití úkrytů a na možná nebezpečí jejich nevhodným výběrem. Většina unikajících plyných látek se hromadí ve sklepních prostorech. Také je nutné vyhledat případný úkryt na návětrné straně.

Téma druhé hodiny: *Výbuch plynu*. Cíl: Poznat výhody a nevýhody používání spotřebičů. Během této hodiny učitel žákům vysvětlí jak je v dnešní době důležitá plynofikace obcí a jaká jsou s tím spojená nebezpečí. Upozorní na případy, kdy došlo k výbuchům nahromaděných plynů v rodinných domech. Dále žáky seznámí s barevným označením plynového potrubí a místem kde se nachází hlavní uzávěr plynu a jak bývá označen (HUP). Při používání propanbutanových vaříčů zabránit vystavování tlakové lahve nadměrným teplotám. Vyučující musí

žáky upozornit na používání plynových kotlů a karmy v místnostech bez oken z nutností zajištění odvětrání této místnosti, například použitím dveří s otvory.

Pro třetí hodinu bylo zvoleno téma: *Poruchy jaderných elektráren*. Cíl: Umět se ochránit v případě nebezpečí. Na začátek hodiny je možné vyvolat diskusi na téma důležitosti jaderných elektráren jejich zápory a klady. Vyučující může také zmínit, že výstavba jaderných elektráren je v některých státech přímo zakázána. V průběhu hodiny naváže na rozdělení jaderných událostí do stupnice s očíslováním od 0 do 7 kdy havárie s číslem 7 je nejzávažnější. Žákům také vysvětlení význam jaderné profilace v zóně havarijního plánování v oblasti jaderné elektrárny. Na závěr je možné zamyšlení se žáky nad nutností další výstavby jaderných elektráren nebo využití alternativních obnovitelných zdrojů energie.

Tématem čtvrté hodiny: *Havárie v dopravě*. Cílem je: Vědět, jak se má bezpečně chovat účastník silničního provozu a jak se zachovat v případě nehody. V úvodu hodiny může učitel uvést vývoj dopravy v dějinách od koňských povozů až po velký rozmach automobilismu. S tím také zvýšení rizika vzniku dopravních nehod a jejich následků na životech i na životním prostředí. V průběhu hodiny, se může vyučující věnovat povinnému vybavení jízdního kola. Za jakých podmínek se mohou děti pohybovat sami na komunikacích. Je nutné připomenout také chování a pohyb chodců. V závěru vyučování zdůrazníme chování při dopravních nehodách.

Téma páté hodiny je: *Závaly*. Stanovený cíl: Nechovat se riskantně. V této hodině učitel upozorní na možná úskalí spojená s možnými závaly. Seznámí žáky se vznikem sesuvů půdy, může se zmínit o sesouvání skalních stěn v Hřensku. V průběhu hodiny seznámíme žáky s případy sesuvů a závalů, upozorníme, že k těmto jevům nedochází jen při důlních činnostech. Nebezpečí spojená se závalem nebo sesuvem půdy představují pro postižené velkou zátěž na organismus. V mnoha případech dochází k dehydrataci organismu. Další vážná zranění spojená s těmito událostmi mohou být mnohočetné zlomeniny případně rozsáhlá vnitřní poranění.

Šestá hodina má téma: *Opakování*. Cíl: Zopakovat si a upevnit vědomosti o haváriích. Praktický nácvik některých činností. Tak jako v předešlých ročnících jsme si vždy na uzavření školního roku provedli shrnutí probrané látky, tak vyučující provede se žáky zopakování uplynulých pěti hodin. Toto ověření znalostí lze provést formou testových otázek nebo vyvolanou diskusí se žáky.

1.2.9 Tematický celek problematiky ochrany člověka za MU pro 9. ročník ZŠ (18,21,30)

Název tematického celku pro devátý ročník je: Tropické infekční nemoci, tropické cyklóny, sopečné výbuchy, zemětřesení, tsunami, laviny, terorismus. Globální cíl: Ujasnit si, které nebezpečné situace nás mohou na cestách do zahraničí potkat. Didaktická návaznost: Vzdělávací oblast Člověk a příroda (zeměpis, přírodopis), vzdělávací oblast Člověk a zdraví (výchova ke zdraví), vzdělávací oblast Člověk a společnost (výchova k občanství).

První hodina má název téma: *Než navštívíme (nejen) tropické země*. Cíl: Uvědomit si, že svoboda cestování by měla být spojena i s přiměřenými znalostmi o té které oblasti, především z hlediska nebezpečí, které cestovatele mohou překvapit. Dospět k tomu, co je z důvodů výskytu vážných infekčních nemocí v tropických zemích nutné udělat už doma a na co si dávat pozor v místě pobytu. V této hodině se vyučující zaměří na problematiku spojenou s návštěvami různých destinací. V každé oblasti se mohou děti setkat s rozdílnými riziky. Mohou to být například tropické nemoci včetně infekčních onemocnění. Někde nás mohou potkat hurikány, tsunami nebo zemětřesení. V dnešní době bohužel už není ani výjimkou, že se při návštěvách mohou cestovatelé setkat se různými druhy terorismu nebo násilí. Během hodiny učitel upozorní žáky na nutnost očkování při návštěvách zejména exotických oblastí, s nutností aplikování již několik týdnů před odjezdem.

Téma druhé hodiny: *Sílu větru nelze podceňovat*. Cíl: Mít na paměti, že silný vítr může být nebezpečný hlavně proto, že uvolňuje předměty, láme stromy

atd., které mohou člověka snadno zranit nebo dokonce usmrtit. V této hodině je vhodné se žáky formou diskuse a případnou jejich vlastní zkušeností probrat rizika spojená se silným větrem, vichřicí apod. Učitel seznámí žáky se stupnicí síly větru. Rovněž může použít materiály z novin, nebo internetových stran. Je vhodné obohatit probíranou látku uvedením příkladů z případů, které se staly na našem území.

Pro třetí hodinu bylo zvoleno téma: *Laviny, sesuvy půdy* Cíl: Uvědomit si, že nepřeceňování vlastních sil, nepodceňování proměnlivého počasí a respektování pokynů horské služby se při pobytu v horách vyplatí. Žáky v průběhu této hodiny upozorníme na objektivní posouzení vlastních sil a jejich nepřeceňování. Zároveň je vhodné, aby vyučující upozornil na možné náhle zvraty počasí při horské turistice. Neměli bychom zapomenout žáky seznámit s různými lavinovými pomůckami. Na závěr hodiny se zmíníme o sesuvech půdy, lze navázat na probíranou látku v předešlém ročníku.

Téma čtvrté hodiny je: *Sopečná činnost, zemětřesení, tsunami*. Cíl: Znat, ve kterých oblastech světa jsou geologicky aktivní zóny, umět aspoň teoreticky vyjmenovat nebezpečí, která při těchto živelných pohromách hrozí. Opět je vhodné v této hodině prostřednictvím dialogu se žáky zmínit některé sopky, které jsou turistickou atrakcí například Etna na Sicílii. Učitel by měl žákům přiblížit, jaká nebezpečí sebou přinášejí sopečné výbuchy. Je nutné zmínit nejen únik velkého množství jedovatých plynů, ale také spad velice jemného popele. Při vysvětlování vzniku tsunami může vyučující použít případ, který se stal a na něm také demonstrovat velké následky. Zemětřesení v naší oblasti se téměř nevyskytuje, pouze na západě Čech v oblasti Aše se můžeme setkat s nijak velkými otřesy půdy.

Pátá hodina má zvoleno téma: *Terorismus, obecné ohrožení*. Cíl hodiny: Uvědomit si, že teroristé mohou zaútočit na nevinné lidi kdekoli na světě, tedy i u nás. V této hodině učitel žákům přiblíží, jak velké nebezpečí představuje světový terorismus. Zmíní následky teroristických útoků z 11. září 2001 v USA, je vhodné pohovořit i o útocích v anglickém nebo japonském metru. Ochrana proti

terorismu je velice složitou záležitostí, proto k odhalování a sledování potencionálních útočníků jsou využívány služby jak tajných bezpečnostních složek, tak i policie, ale i bezpečnostních úřadů jiných států. V závěru hodiny by stálo za to upozornit žáky, že je vhodné upozornit na nějakou podezřelou věc třeba i planě, než zůstat lhostejným. Vyučující může také pohovořit o místech navštěvujících turisty, kde se již některé akce spojené s terorismem vyskytly.

Téma šesté hodiny: *Opakování*. Cíl: Upevnit si aspoň vědomosti o nebezpečích, která mohou kohokoliv potkat ve světě. Při této závěrečné hodině učitel provede zopakování celého tematického celku. Vhodné je zvolit spíše diskusi se žáky a věnovat se jejich postřehům ze světového dění v oblastech týkajících se probíraných tématem. Žáci by měli být schopni alespoň teoreticky zvládnout případnou vlastní ochranu při ohrožení života.

2 CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY

2.1 Cíle práce

Cíle předkládané práce byly stanoveny:

- Zhodnotit dostupnost informací, využívání vydaných příruček a učebnic k předmětu ochrana člověka za mimořádných událostí, historie vzdělávání žáků v oblasti ochrany obyvatelstva.
- Porovnat průnik informací směrem k učitelům, posoudit, zda jsou v dostatečné míře předávány žákům.

2.2. Hypotéza

Hypotéza bakalářské práce byla formulována:

- Vzdělávání žáků základních a středních škol v oblasti ochrany obyvatelstva je dostatečné.
- Žáci základních a středních škol jsou schopni získané poznatky prakticky využít.

3 METODIKA

3.1 Metodika práce

Sběr dat byl prováděn kvantitativní formou metody dotazování (technikou dotazníků). Data byla zpracována za účelem testování hypotéz a splnění cílů. Dotazníky byly rozdány ve 12 základních školách a 8 středních školách.

Dotazníky (viz příloha 1 - 4) obsahoval 20 otázek. U dotazníků pro 1. stupeň ZŠ, 2. stupeň ZŠ a střední školy je dána uzavřená forma otázek. U dotazníku pro učitele je tvořeno 16 otázek uzavřenou formou a 4 otázky otevřenou formou. Na každou uzavřenou formu otázky byla možná jedna správná odpověď – na tuto skutečnost byli respondenti upozorněni.

3.2 Charakteristika zkoumaného souboru

Dotazníky byly rozdány v 5 základních školách a 5 středních školách, kde cílovou skupinu tvořili žáci, studenti a učitelé těchto škol. Celkem bylo rozdáno 600 dotazníků z návratností 461 dotazníků. Data z těchto dotazníků byla následně vyhodnocena a použita k vypracování výzkumné části bakalářské práce.

4 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

4.1 Odpovědi na otázky dotazníku určeného pro 2. stupeň ZŠ(5., 6. třída)

Odpovídalo 125 žáků základních škol.

Otázka 1 – jsi žákem:

Tab. 1a - žák

Žák	Respondenti
5. třída	100
6. třída	25

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 2 – pohlaví:

Tab. 2a - pohlaví

Pohlaví	Respondenti
Muž	65
Žena	60

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 3 – setkání s MU (požár, dopravní nehoda, utonutí atd.)

Tab. 3a – Setkání s MU

Setkání s MU	Respondenti
Ano	65
Ne	60

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 4 – použití učebnice „Ochrana člověka za mimořádných událostí“:

Tab. 4a – použití učebnice

Použití učebnice „Ochrana člověka za MU“	Respondenti
Ano, každý žák používal svoji vlastní	48
Ano, učebnici používal učitel a prováděli jsme úkoly z knihy	26
Ne	22

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 5 – Účast na přednášce nebo besedě o ochraně člověka pořádané HZS:

Tab. 5a - účast na přednášce či besedě

Účast na přednášce či besedě o ochraně člověka	Respondenti
Ano	98
Ne	26

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 6 – Jednotné evropské číslo tísňového volání:

Tab. 6a – jednotné evropské číslo

Jednotné evropské číslo tísňového volání	Respondenti
911	12
150	4
112	109

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 7 – Telefonní číslo pro linku bezpečí:

Tab. 7a – telefonní číslo pro linku bezpečí

Telefonní číslo linka bezpečí	Respondenti
800 112 112	34
800 150 155	36
800 155 555	55

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 8 – Co znamená údaj na mapě 1 : 750 000:

Tab. 8a – údaj na mapě 1 : 750 000

Údaj na mapě 1 : 750 000	Respondenti
Měřítko mapy	87
Údaj nemá podstatný význam	6
Katalogové číslo mapy kartografického úřadu	32

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 9 – znázornění vrstevnice na mapě:

Tab. 9a – znázornění vrstevnice na mapě

Znázornění vrstevnice na mapě	Respondenti
Zelenou silnou šrafovanou čarou	102
Jejich znázornění nemá žádný význam	4
Hnědou slabou čarou spojenou v elipsu nebo kruh	19

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 10 – zvuk sirény 1. středu v měsíci kolísavým tónem 140 s.:

Tab. 10a – zvuk sirény 1. středu v měsíci

Zvuk sirény 1. středu v měsíci	Respondenti
Pravidelná zkouška sirén	30
Všeobecná výstraha	5
Chemický poplach	90

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 11 – místo přecházení vozovky:

Tab. 11a – místo přecházení vozovky

Místo přecházení vozovky	Respondenti
Kdekoliv	11
Na nejbližším přechodu pro chodce	82
Pouze tam, kde je semafor	32

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 12 – Chůze po vozovce:

Tab. 12a – chůze po vozovce

Chůze po vozovce	Respondenti
Vždy vlevo	29
Vždy vpravo	88
Je jedno, na které straně, pokud jsi řádně označen	8

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 13 – Co najdeš pod dvířky označení HUP:

Tab. 13a – dvířka označení HUP

Dvířka označení HUP	Respondenti
Hlavní uzávěr požární vody	59
Hadici určenou pro požárníky	21
Hlavní uzávěr plynu	45

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 14 – Hašení zařízení pod elektrickým proudem:

Tab. 14 a – hašení zařízení pod elektrickým proudem

Hašení zařízení pod elektrickým proudem	Respondenti
Speciálním vodním přenosným hasicím přístrojem	10
Zařízení se nesmí hasit	21
Přenosným hasicím přístrojem	94

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 15 – Podrobnější vyjádření mapy:

Tab. 15a – podrobnější vyjádření mapy

Podrobnější vyjádření mapy	Respondenti
1 : 15 000	86
1 : 350 000	9
1 : 750 000	30

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 16 – přenos vztekliny ze zvířete na člověka:

Tab. 16a – přenos vztekliny ze zvířete na člověka

Přenos vztekliny ze zvířete na člověka	Respondenti
Není v žádném případě možný	11
Na člověka se přenáší kousnutím	74
Je přenosná drobnými částicemi ve vzduchu a stačí jejich nadýchání	40

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 17 – Infekční choroby šířící se po povodni potravinami:

Tab. 17 a – infekční choroby šířící se po povodni potravinami

Infekční choroby šířící se po povodni potravinami	Respondenti
Infekční žloutenka	99
Zánět slepého střeva	6
Potravinami se infekční choroby nešíří	20

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 18 – Použití přilby na kole:

Tab. 18 a – použití přilby na kole

Použití přilby na kole	Respondenti
Ano, vždy	97
Ne v doprovodu rodičů nebo osoby starší 18ti let	20
Ano pouze na silnicích mimo obec nebo město	8

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 19 – postup při hoření oděvu:

Tab. 19a – postup při hoření oděvu

Postup při hoření oděvu	Respondenti
Postižený se polije vodou (fce i chlazení)	85
Postižený se přikryje a zamezí se tím přístupu vzduchu	34
Hašení vodním nebo práškovým přenosným hasicím přístrojem	6

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 20 – Ošetření tepenného krváčení:

Tab. 20 a – ošetření tepenného krváčení

Ošetření tepenného krváčení	Respondenti
Nijak postižený není ohrožen a krváčení se brzy zastaví samo	0
Zasypeme speciálním práškem, který je určen pro stavění krváčení	15
Stisknutím tlakového bodu, přiložením tlakového obvazu	110

Zdroj: Vlastní výzkum

4.2 Odpovědi na otázky dotazníku určeného pro 2. stupeň ZŠ (8., 9. třída)

Odpovídalo 125 žáků základních škol.

Otázka 1 – jsi žákem:

Tab. 1b - žák

Žák	Respondenti
8. třída	67
9. třída	58

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 2 – pohlaví:

Tab. 2b - pohlaví

Pohlaví	Respondenti
Muž	47
Žena	78

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 3 – setkání s MU (požár, dopravní nehoda, utonutí atd.)

Tab. 3b – Setkání s MU

Setkání s MU	Respondenti
Ano	82
Ne	43

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 4 – použití učebnice „Ochrana člověka za mimořádných událostí“:

Tab. 4b – použití učebnice

Použití učebnice „Ochrana člověka za MU“	Respondenti
Ano, každý žák používal svoji vlastní	9
Ano, učebnici používal učitel a prováděli jsme úkoly z knihy	16
Ne	100

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 5 – Účast na přednášce nebo besedě o ochraně člověka pořádané HZS:

Tab. 5b- účast na přednášce či besedě

Účast na přednášce či besedě o ochraně člověka	Respondenti
Ano	39
Ne	86

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 6 – Jednotné evropské číslo tísňového volání:

Tab. 6b – jednotné evropské číslo

Jednotné evropské číslo tísňového volání	Respondenti
911	10
150	6
112	109

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 7 – Telefonní číslo pro linku bezpečí:

Tab. 7b – telefonní číslo pro linku bezpečí

Telefonní číslo linka bezpečí	Respondenti
800 112 112	98
800 150 155	2
800 155 155	25

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 8 – přiřazení správných událostí:

Tab. 8b – přiřazení správných událostí

Přiřazení správných událostí	Respondenti
Černobyl – SSSR - havárie s únikem radiace	87
Bhópál – Indie – havárie v chemickém průmyslu	9
Krakatoa – Indonésie – sopečný výbuch	29

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 9 – základní složky IZS:

Tab. 9b – základní složky IZS

Základní složky IZS	Respondenti
HZS, ZZS, PČR, JPO	52
HZS, ZZS, PČR, Městská policie	38
HZS, ZZS, PČR, JPO, Městská policie	35

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 10 – zvuk sirény 1. středu v měsíci kolísavým tónem 140 s.:

Tab. 10b – zvuk sirény 1. středu v měsíci

Zvuk sirény 1. středu v měsíci	Respondenti
Pravidelná zkouška sirén	98
Všeobecná výstraha	12
Chemický poplach	15

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 11 – co znamená označení CM 5:

Tab. 11b – označení CM 5

Označení CM 5	Respondenti
Civilní maska velikost 5	34
Cestovní vak pro mimino pětišupňová ochrana	11
Civilní maska vzor 5	80

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 12 – poznatelnost plynového vedení uvnitř domu:

Tab. 12b – poznatelnost plynového vedení uvnitř domu

Poznatelnost plynového vedení uvnitř domu	Respondenti
Na potrubí jsou dva červené pruhy opakující se po 50 cm	19
Potrubí je zcela nebo částečně natřené žlutou barvou	81
Potrubí je zcela nebo částečně natřené modrou barvou	25

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 13 – označení autocisterny (oranžová cedule-viz dotazník):

Tab. 13b – označení autocisterny

Označení autocisterny	Respondenti
Vozidlo přepravuje nebezpečnou látku (lehce vznětlivou)	61
Označení je určeno pro policii a znamená hmotnost přepravovaného zboží	33
Nepodstatné informace, je to pouze označení dopravce	31

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 14 – Hasicí zařízení podle druhu náplně:

Tab. 14b – hasicí zařízení podle druhu náplně

Hasicí zařízení podle druhu náplně	Respondenti
Pěnové, ledové, práškové, s čistým hasivem a vodní	22
Vodní, pěnové, práškové, s čistým hasivem a sněhové	38
Vodní, pěnové, pískové, CO₂, sněhové, s čistým hasivem, práškové a speciální plynové	60

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 15 – vyhlášení stavu ohrožení:

Tab. 15b – vyhlášení stavu ohrožení

Vyhlášení stavu ohrožení	Respondenti
Nepřerušovaný tón sirény	72
Zvonění zvonů	11
Místní rozhlas	42

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 16 – rozdíl mezi prostředky individuální a improvizované ochrany:

Tab. 16b – rozdíl mezi prostředky individuální a improvizované ochrany

Rozdíl mezi prostředky individuál. a improviz. ochrany	Respondenti
Prostředky individuál. ochrany jsou pro dospělé, improvizované pro děti do 18 let	17
Prostředky improvizované ochrany jsou dočasnou náhradou prostředků individuální ochrany	81
Není mezi nimi rozdíl	27

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 17 – Samostatné ježdění na kole na veřejné komunikaci:

Tab. 17b – samostatné ježdění na kole na veřejné komunikaci

Samostatné ježdění na kole na veřejné komunikaci	Respondenti
Od patnácti let	42
Od dvanácti let	69
Od deseti let	14

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 18 – barva unikajícího chlóru:

Tab. 18b – barva unikajícího chlóru

Barva unikajícího chlóru	Respondenti
Žlutozelená	58
Světle modrá	22
Je bezbarvý	45

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 19 – zásada při havárii s únikem nebezpečné látky:

Tab. 19b – zásada při havárii s únikem nebezpečné látky

Zásada při havárii s únikem nebezpečné látky	Respondenti
Okamžitě se dostavit na místo, kde si vyzvedneš ochrannou masku	27
Nepřibližovat se k místu havárie a vyhledat úkryt na návětrné straně	60
Vyhledat nejbližší budovu a ukrýt se ve sklepení nebo nejnižším patře	38

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 20 – hasicí přístroj při hašení požáru hořlavých kapalin (benzín):

Tab. 20b – hasicí přístroj při hašení požáru hořlavých kapalin

Hasicí přístroj při hašení požáru hořlavých kapalin	Respondenti
Speciálním vodním hasicím přístrojem	18
Práškovým hasicím přístrojem	73
Pískovým hasicím přístrojem	34

Zdroj: Vlastní výzkum

4.3 Odpovědi na otázky dotazníku určeného pro studenty SŠ

Odpovídalo 103 studentů středních škol.

Otázka 1 – jsi studentem:

Tab. 1c - student

Student	Respondenti
1. ročník	27
2. ročník	15
3. ročník	35
4. ročník	48

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 2 – pohlaví:

Tab. 2c - pohlaví

Pohlaví	Respondenti
Muž	49
Žena	54

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 3 – setkání s MU (požár, dopravní nehoda, utonutí atd.)

Tab. 3c – Setkání s MU

Setkání s MU	Respondenti
Ano	71
Ne	33

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 4 – použití učebnice „Ochrana člověka za mimořádných událostí“:

Tab. 4c – použití učebnice

Použití učebnice „Ochrana člověka za MU“	Respondenti
Ano, každý žák používal svoji vlastní	3
Ano, učebnici používal učitel a prováděli jsme úkoly z knihy	8
Ne	92

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 5 – Účast na přednášce nebo besedě o ochraně člověka pořádané HZS:

Tab. 5c- účast na přednášce či besedě

Účast na přednášce či besedě o ochraně člověka	Respondenti
Ano	11
Ne	92

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 6 – Jednotné evropské číslo tísňového volání:

Tab. 6c – jednotné evropské číslo

Jednotné evropské číslo tísňového volání	Respondenti
911	3
150	3
112	97

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 7 – Telefonní číslo pro linku bezpečí:

Tab. 7c – telefonní číslo pro linku bezpečí

Telefonní číslo linka bezpečí	Respondenti
800 112 112	51
800 150 155	5
800 155 555	47

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 8 – přiřazení správných událostí:

Tab. 8c – přiřazení správných událostí

Přiřazení správných událostí	Respondenti
Černobyl – SSSR - havárie s únikem radiace	94
Bhópál – Indie – havárie v chemickém průmyslu	19
Krakatoa – Indonésie – sopečný výbuch	38

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 9 – základní složky IZS:

Tab. 9c – základní složky IZS

Základní složky IZS	Respondenti
HZS, ZZS, PČR, JPO	74
HZS, ZZS, PČR, Městská policie	22
HZS, ZZS, PČR, JPO, Městská policie	7

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 10 – zvuk sirény 1. středu v měsíci kolísavým tónem 140 s.:

Tab. 10c – zvuk sirény 1. středu v měsíci

Zvuk sirény 1. středu v měsíci	Respondenti
Pravidelná zkouška sirén	96
Všeobecná výstraha	4
Chemický poplach	3

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 11 – zplodiny hoření s toxickými účinky při hoření vlny, hedvábí, nylonu:

Tab. 11c – zplodiny hoření s toxickými účinky

Zplodiny hoření s toxickými účinky	Respondenti
Kyanovodík	67
Chlorovodík	28
Žádné, tyto látky nehoří, používají se jako retardéry (zpomalování) hoření	8

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 12 – teplota vzplanutí u hořlavých kapalin II. třídy nebezpečnosti:

Tab. 12c – teplota vzplanutí u hořlavých kapalin

Teplota vzplanutí u hořlavých kapalin II. třídy nebezpečnosti	Respondenti
$\geq 55 \leq 100$	54
$\geq 0 \leq 21$	19
$\geq 21 \leq 55$	30

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 13 – chování při nehodě vozidla s označením (viz dotazník 3):

Tab. 13c – chování při nehodě vozidla s označením

Chování při nehodě vozidla s označením	Respondenti
Budu pokračovat dále v cestě, nehrozí mi nebezpečí	11
Okamžitě opustím místo nejlépe na návětrnou stranu, jde o nebezpečnou látku	59
Na nejbližším místě si vyzvednu ochranné prostředky a nasadím si je	33

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 14 – stupně povodňové aktivity:

Tab. 14c – stupně povodňové aktivity

Stupně povodňové aktivity	Respondenti
1. st. bdělosti, 2. st. pohotovosti, 3. st. stav ohrožení, 4. st. stav evakuace	61
1. st. bdělosti, 2. st. pohotovosti, 3. st. stav ohrožení	30
1. st. bdělosti, 2. st. pohotovosti, 3. st. stav nebezpečí	12

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 15 – špinavá bomba:

Tab. 15c – špinavá bomba

Špinavá bomba	Respondenti
Amatérsky vyrobené zařízení, které při explozi rozptyluje radioaktivní látky do okolí	72
Zařízení používané teroristy k aktivaci nastražených výbušnin bezdrátovým přenosem	11
Amatérsky vyrobená bomba používaná k explozi na dobrovolnících	42

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 16 – nebezpečí větru o síle $\geq 44\text{m/s}$:

Tab. 16c – nebezpečí větru o síle $\geq 44\text{m/s}$

Nebezpečí větru o síle $\geq 44\text{m/s}$	Respondenti
Pro člověka je obtížná chůze	28
Člověk může být vyzdvižen a nesen	37
Jedná se o silnější vítr, ale pro člověka nepředstavuje žádné nebezpečí	38

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 17 – výskyt otřesů na území ČR:

Tab. 17c – výskyt otřesů na území ČR

Výskyt otřesů na území ČR	Respondenti
Ne, ČR leží na nijak neaktivním podloží zemských desek	45
Ano, především v oblasti již uzavřených hlubinných dolů, kde se jedná o chvění způsobené propadáním vytěžených štol	27
Ano, v oblasti mezi Aší, kraslicemi, Opavy	28

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 18 – jodová profylaxe:

Tab. 18c – jodová profylaxe

Jodová profylaxe	Respondenti
Podávání jodidu draselného v zóně havarijního plánování při havárii v jaderné elektrárně	49
Dýchání přes látku namočenou v jodu jako ochrana proti nebezpečným výparům chem. látek	48
Používání jakýkoliv sloučenin jodidu draselného	6

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 19 – zoonóza:

Tab. 19c – zoonóza

Zoonóza	Respondenti
Hromadný výskyt infekčního onemocnění u zvířat	32
Nemoci zvířat přenosné přirozenou cestou na člověka, mezi lidmi se již zpravidla nešíří	29
Zóna, kde dochází ke kontrolám nemocných zvířat, na tomto území je vyhlášena karanténa	42

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 20 – první příznaky při vdechování chlóru:

Tab. 20c – první příznaky při vdechování chlóru

První příznaky při vdechování chlóru	Respondenti
Intenzivní kašel, pálení očí, slzení	22
Ospalost, malátnost, bolesti břicha	39
Pocit chladu, úzkosti, pálení žáhy, celková únava	42

Zdroj: Vlastní výzkum

4.4 Odpovědi na otázky dotazníku určeného učitele základních a středních škol

Odpovídalo 86 učitelů základních a středních škol.

Otázka 1 – věk:

Tab. 1d - věk

Věk učitele	Respondenti
Méně než 30	20
30 – 40	15
40 – 50	25
Více než 50	26

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 2 – pohlaví:

Tab. 2d - pohlaví

Pohlaví	Respondenti
Muž	21
Žena	65

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 3 – použití učebnice „Ochrana člověka za mimořádných událostí“:

Tab. 3d – použití učebnice

Použití učebnice „Ochrana člověka za MU“	Respondenti
Ano, čerpám z této učebnice	10
Ne, tuto učebnici nemám k dispozici	68
Ne, na našem trhu tato učebnice není	8

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 4 – použití příručky pro učitele ZŠ a SŠ vydanou MV GR HZS ČR:

Tab. 4d- použití příručky pro učitele ZŠ a SŠ

Použití příručky pro učitele ZŠ a SŠ	Respondenti
Ano	21
Ne	65

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 5 – použití knihy „Co dělat“ k výuce:

Tab. 5d- použití knihy „Co dělat“ k výuce

Použití knihy „Co dělat“ k výuce	Respondenti
Ano	11
Ne	75

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 6 – Zdroje materiálů na přípravu výuky ochrana člověka za MU:

Tab. 6d – zdroje materiálů na přípravu výuky

Zdroje materiálů na přípravu výuky	Respondenti
Internet	59
Příručky MV GR HZS ČR	12
Jiné (vlastní zkušenosti, od kolegů)	15

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 7 – účast na semináři zaměřeného na ochranu člověka za MU pořádané HZS ČR, NIDV nebo Eduwork:

Tab. 7d – účast na semináři

Účast na semináři	Respondenti
Ne	72
Ano (neuvádějící rok)	14

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 8 – jednotné evropské telefonní číslo:

Tab. 8d – jednotné evropské telefonní číslo

Jednotné evropské telefonní číslo	Respondenti
112	84
Bez odpovědi	2

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 9 – telefonní číslo pro Linku bezpečí dětí a mládeže:

Tab. 9d – telefonní číslo pro linku bezpečí dětí a mládeže

Telefonní číslo pro linku bezpečí dětí a mládeže	Respondenti
Bez odpovědi	39
800 155 555	47

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 10 – složky IZS:

Tab. 10d – složky IZS

Složky IZS	Respondenti
HZS, ZZS, PČR	48
HZS, ZZS, PČR, JPO	27
jiné	11

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 11 – zvuk sirény 1. středu v měsíci kolísavým tónem 140 s.:

Tab. 10d – zvuk sirény 1. středu v měsíci

Zvuk sirény 1. středu v měsíci	Respondenti
Pravidelná zkouška sirén	80
Všeobecná výstraha	5
Chemický poplach	1

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 12 – Oxid uhličitý:

Tab. 12d – oxid uhličitý

Oxid uhličitý	Respondenti
Je plyn určený k hašení	2
Vzniká při nedokonalém spalování hlavně u tuhých hořlavých látek	25
Je zbytkový plyn při spalování zážehového motoru při provozu vozidla	59

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 13 – zatřídění hořlavých kapalin:

Tab. 13d – zatřídění hořlavých kapalin

Zatřídění hořlavých kapalin	Respondenti
Podle teploty vzplanutí	28
Podle teploty hoření	29
Podle teploty vznícení	29

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 14 – význam značení umístěné na silničních nebo železničních vozidlech (viz dotazník 4):

Tab. 14d – význam značení umístěné na silničních nebo železničních vozidlech

Význam značení umístěné na silničních a železničních vozidlech	Respondenti
Přpravující kyselinu vyznačeným množstvím a druhu v mezinárodním kódu	12
Jde o identifikační tabuli u vozidel přpravujících nebezpečnou látkou	56
Vozidla na přepravu nebezpečné látky s vyznačením kapacity a množství látky	18

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 15 – první příznaky při vdechování chlóru:

Tab. 15d – první příznaky při vdechování chlóru

První příznaky při vdechování chlóru	Respondenti
Intenzivní kašel, pálení očí, slzení	25
Ospalost, malátnost, bolesti břicha	41
Pocit chladu, úzkosti, pálení žáhy, celková únava	20

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 16 – stupně povodňové aktivity:

Tab. 16d – stupně povodňové aktivity

Stupně povodňové aktivity	Respondenti
1. st. bdělosti, 2. st. pohotovosti, 3. st. stav ohrožení, 4. st. stav evakuace	54
1. st. bdělosti, 2. st. pohotovosti, 3. st. stav ohrožení	13
1. st. bdělosti, 2. st. pohotovosti, 3. st. stav nebezpečí	19

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 17 – špinavá bomba:

Tab. 17d – špinavá bomba

Špinavá bomba	Respondenti
Amatérsky vyrobené zařízení, které při explozi rozptyluje radioaktivní látky do okolí	61
Zařízení používané teroristy k aktivaci nastražených výbušnin bezdrátovým přenosem	16
Amatérsky vyrobená bomba používaná k explozi na dobrovolnících	9

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 18 – nebezpečí větru o síle $\geq 44\text{m/s}$:

Tab. 18d – nebezpečí větru o síle $\geq 44\text{m/s}$

Nebezpečí větru o síle $\geq 44\text{m/s}$	Respondenti
Pro člověka je obtížná chůze	39
Člověk může být vyzdvižen a nesen	19
Jedná se o silnější vítr, ale pro člověka nepředstavuje žádné nebezpečí	28

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 19 – jodová profylaxe:

Tab. 19d – jodová profylaxe

Jodová profylaxe	Respondenti
Podávání jodidu draselného v zóně havarijního plánování při havárii v jaderné elektrárně	59
Dýchání přes látku namočenou v jodu jako ochrana proti nebezpečným výparům chem. látek	17
Používání jakýkoliv sloučenin jodidu draselného	10

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka 20 – zoonóza:

Tab. 20d – zoonóza

Zoonóza	Respondenti
Hromadný výskyt infekčního onemocnění u zvířat	14
Nemoci zvířat přenosné přirozenou cestou na člověka, mezi lidmi se již zpravidla nešíří	62
Zóna, kde dochází ke kontrolám nemocných zvířat, na tomto území je vyhlášena karanténa	10

Zdroj: Vlastní výzkum

5 DISKUZE

Každá událost, která ohrožuje zdraví, majetek nebo životní prostředí většího počtu osob, je označována jako mimořádná. Mimořádná událost může být způsobena přírodními vlivy nebo činností člověka. Pokud dochází k mimořádné události, je nutné provádět záchranné práce. Ochranu obyvatel zajišťuje stát, aby každý by měl alespoň tušit, jak se má při těchto událostech zachovat, a co by měl dělat. Připravený člověk snáze překoná strach, neztěžuje záchranářům práci a nepůsobí zmatek. Proto je velmi důležitá preventivní výchova mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva na základních a středních školách.

I přes to, že téměř před 17 lety, kdy v rámci programu „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“, začínala vznikat metodika výuky určené právě základním a středním školám je stále více hořlavin a jiných nebezpečných látek běžně skladovány v domácnostech a rapidně vzrostlo užívání spotřební elektroniky i malými dětmi např. příprava pokrmů pomocí toustovačů, mikrovlnek atd. Také je časté, že děti cestou ze školy odpalují petardy či nemají daleko po připálení si cigarety již v nízkém věku. Z těchto důvodů můžeme být rádi, že první krok hasičů mezi školní lavice již byl před tolika lety učiněn.

Výzkum bakalářské práce zaměřený na zjištění rozsahu znalosti žáků, studentů a učitelů ZŠ a SŠ týkající se dané problematiky udává spíše negativní náhled na znalosti daných skupin. Znalosti dané problematiky, jak u žáků a studentů, tak u učitelů jsou katastrofální. v koncepci preventivního vzdělávání žáků a studentů je velmi omezené množství dobrovolníků z řad dobrovolných a profesionálních hasičů, kteří jsou odborníky své profese. Jejich teoretické a praktické dovednosti a znalosti ve většině případů solně překračují nároky na výuku preventivní tematiky tohoto druhu na základních a středních školách. i tak dobrovolníkům chybí dostatečné vzdělání v oboru pedagogika a dětská psychologie. Protipólem se stávají právě učitelé, kteří jsou odborníci ve svém oboru, přičemž jejich pedagogické znalosti a praktické dovednosti se neustále rozšiřují a prohlubují. Učitelé zase nemají dostatek potřebných informací z oboru požární prevence. S trochou nadsázky se dá říct, že když přednášející hasič udělá

pedagogickou chybu, dá se s nejvyšší pravděpodobností očekávat, že důsledky jeho pochybení budou méně závažné, než kdyby tomu bylo naopak. Nejspíše ideálním řešením by byla kombinace hasiče a pedagoga v jedné osobě. Zmíněné disproporce může však řešit vzájemná spolupráce obou zmíněných stran, a proto také vznikly publikace vydávané MV GŘ HZS ČR. Výchozí myšlenkou, která dala koncepci vznikajícím publikacím, byla ta, že si autoři dobře uvědomovali současnou přetíženost pedagogického personálu.

Problém viděný ve výzkumné práci bakalářské práce je v tom, že většina žáků a studentů nepoužívá při výuce učebnici se zaměřením na ochranu člověka při mimořádných událostech. Žáci 2. stupně základních škol a středních škol se však alespoň z části účastní přednášek a besed zaměřených na ochranu obyvatelstva, kterou provádějí příslušníci hasičského záchranného sboru.

Na druhé straně učitelé na základních a středních školách nemají ve většině případů tuto učebnici k dispozici (dle jejich odpovědí). Učitelé ani ve velkém množství případů nepoužívají příručku pro učitele základních a středních škol a knihu provázejí preventivními opatřeními dané problematiky „Co dělat“. Většina učitelů čerpá materiály pro přípravu výuky ochrany člověka při mimořádných událostech z internetu, či od starších kolegů a většina učitelů se ani aktivně neúčastní seminářů na ochranu člověka za mimořádných událostí.

Jak již bylo uvedeno na počátku diskuze z uvedených výsledků dotazníkového šetření nelze vyvodit, že uvedené údaje získané dotazníkovým šetřením, jsou uspokojivé. Znalosti dané problematiky u žáků, studentů a samotných učitelů jsou alarmující.

6 ZÁVĚR

Má bakalářská práce s názvem Preventivní výchova mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva na základních a středních školách se zabývá historií, vzdělávacím programem a současností preventivní výchovy ochrany obyvatelstva.

Poukazuje i na důvody, proč se na tuto důležitou problematiku kladl a stále klade velký důraz. Z počátku člověka ohrožovaly zejména přírodní katastrofy, na které neměl žádný významný vliv. V nedávné době se ovšem lidé sami začali ohrožovat častými válečnými konflikty, a to způsobilo, že se proti této nastalé nepříznivé situaci snažili nějakým způsobem chránit.

S postupným rozvojem došlo k průmyslovému vývoji, který měl také významný vliv na člověka a jeho okolí. Působení nepříznivých a negativních vlivů ohrožuje život člověka, ale i jeho kulturní a hmotné statky. Rovněž často dochází i ke škodám na životním prostředí.

V teoretické části svojí práce popisují historický vývoj preventivní výchovy v oblasti ochrany obyvatelstva, a to v České republice. V současnosti se již koncepce ochrany obyvatelstva nesoustředí jen na vznik válečného konfliktu, ale svojí rozmanitou činnost zaměřuje i na další druhy hrozeb. Ale i dnes však dochází k tomu, že nedovedeme dostatečně předcházet možným rizikům a potřebná preventivní opatření poté provádíme až po nastalé mimořádné situaci.

Z dotazníkového šetření jednoznačně vyplývá, že vzdělávání žáků základních a středních škol v oblasti ochrany obyvatelstva není dostatečné a žáci základních a středních škol nejsou schopni získané poznatky prakticky využít. Hypotézy nebyly potvrzeny.

7 KLÍČOVÁ SLOVA

Mimořádná událost

Preventivní výchova

Ochrana obyvatelstva

Tísňové volání

Základní složky IZS

Siréna

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

[1] Česko. Sdělení č. 168 ze dne 23. května 1991, že dne 8. června 1977 byly v Ženevě přijety Dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktu. In Sbírka zákonů, Česká republika. 1991, částka 35, 802-836. [online]. Praha: 1991 [cit.2012-02-22]. Dostupný z WWW: < <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1991/sb035-91.pdf>>. ISSN 1211-1244

[2] Česko. Zákon č. 239 ze dne 28. června 2000 o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In Sbírka zákonů, Česká republika. 2000, částka 73, 3461- 3474. [online]. Praha: 2000 [cit. 2012-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2000/sb073-00.pdf>>. ISSN 1211-1244

[3] Koncepce ochrany obyvatelstva Jihomoravského kraje. [online]. Brno 2008 [cit. 2012-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.firebrno.cz/koncepce-ochranyobyvatelstva-jmk>>.

[4] Česko. Zákon č. 73 ze dne 27. června 1973 o branné výchově. In Sbírka zákonů, Česká republika. 1973, částka 21, 221-225. [online]. Praha:1973 [cit. 2012-02-29]. Dostupný z WWW:< <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1973/sb21-73.pdf>>. ISSN 1211-1244

[5] Pokyn MŠMT č. j. 12 050/03-22 ze dne 4. března 2003 a Dodatek k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší odborné školy č. j. 13 586/03-22, Praha, 2003. [online]. Praha: 2003 [cit. 2012-01-10].

Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/ministerstvo/pokyn-msmt-k-zacleneni-tematiky-ochrany-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-do-vzdelavacich-programu-a-dodatek-k-ucebnim-dokumentum-pro-zakladni-skoly-stredni-skoly-speciální-skoly-a-vyssi-odborne-skoly-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-1>>

[6] Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: 2007 [cit. 2011-02-22]. Dostupný z WWW:<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.

[7] Mikulka, B., Mikulka, Š., Piňos, M. Výchova a prevence v oblasti požární ochrany. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005. 175 s. ISBN 80-86640-35-3

[8] Rámcový vzdělávací program pro gymnázia. [online]. Praha: 2007 [cit. 2012-01-22]. Dostupný z WWW: <http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/9639/rvp_g.pdf>.

[9] Richter, R. Ochrana obyvatelstva a dodatkový protokol I o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2010. 118 s. ISBN 978-80-86640-55-6

[10] Šilhánek, B., Dvořák J. Stručná historie ochrany obyvatelstva v našich podmínkách. 1.vyd. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. 176 s. ISBN 80-86640-12-4

[11] Martínek, B., Linhart, P., Balek, V., Čapoun, T., Slavík, D., Svoboda, J., Urban, I. Ochrana člověka za mimořádných událostí. 2. vyd. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. 119 s. ISBN 80-86640-08-6

[12] Linhart, P. Některé otázky ochrany společnosti. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005. 95 s. ISBN 80-86640-43-4

[13] Česko. Zákon č. 240 ze dne 28. června 2000 o krizovém řízení a o změně některých zákonů. In Sbírka zákonů, Česká republika. 2000, částka 73, 3475-3487. [online]. Praha: 2000 [cit. 2012-02-10]. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2000/sb073-00.pdf>>. ISSN 1211-1244

[14] Česko. Zákon ze dne 28. června 2000 O Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých předpisů. In Sbírka zákonů, Česká republika. 2000, částka 73, s. 3454-3460. [online]. Praha: 2000 [cit. 2011-03-22]. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2000/sb073-00.pdf>>. ISSN 1211-1244

[15] Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020 [online]. Brno: 2008 [cit. 2012-03-03]. Dostupný z WWW: <http://www.ioolb.cz/pomoc_koncepce.php>.

[16] Česko. Zákon č. 563 ze dne 24. září 2004 o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In Sbírka zákonů, Česká republika. 2004, částka 190, 10333-10345. [online]. Praha: 2004 [cit. 2012-02-15]. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2004/sb190-04.pdf>>. ISSN 1211-1244

[17] Informační zpravodaj ochrany obyvatelstva č. 1/2006. 1. vyd. Lázně Bohdaneč: Institut ochrany obyvatelstva, 2005. 72 s. ISBN 80-86640-60-4

[18] Horvát, T., Čekal, J., Fencel, J., Skalický, M. Branná výchova v 6. ročníku ZDŠ. 3. vyd..Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975, 68 s.

[18] Závěrečná zpráva Ústavu pro informace ve vzdělávání - Rychlá šetření 4/2009.[online]. Praha: 2009 [cit. 2012-02-22]. Dostupný z WWW: <
<http://www.uiv.cz/soubor/4062>>.

[22] Mikulka, B., Mikulka, Š., Piňos, M. Výchova dětí v oblasti požární ochrany. 1. vyd. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. 182 s. ISBN 80-86640-21-3

[23] Mikulka, B., Mikulka, Š., Piňos, M. Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva. 1. vyd. Bruntál: Citadela, o.s. ve spolupráci s Hasičským záchranným sborem Moravskoslezského kraje, 2007. 200 s.

[24] Mikulka, B., Mikulka, Š., Piňos, M. Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva – terénní příručka pro instruktory 1. vyd. Bruntál: Citadela, o.s., 2007. 48 s.

[25] Černoch, F. Neztratím se, Neztratím! Učebnice pro 1. ročník základní školy 1.vyd. Úvaly: ALBRA, spol. s.r.o. 2007. ISBN 80-86490-91-2

[26] Černoch, F. Bezpečí a nebezpečí. Učebnice pro 2. ročník základní školy 1.vyd. Úvaly: ALBRA, spol. s.r.o. 2004. ISBN 80-86490-92-0

[27] Černoch, F. Počítej se vším! Učebnice pro 3. ročník základní školy 1.vyd. Úvaly: ALBRA, spol. s.r.o. 2007. ISBN 80-86490-93-9

[28] Černoch, F. S mapou nezabloudím. Učebnice pro 4. ročník základní školy 1.vyd. Úvaly: ALBRA, spol. s.r.o. 2007. ISBN 80-86490-94-7

[29] Černoch, F. Pomáhám zraněným. Učebnice pro 5. ročník základní školy 1.vyd. Úvaly: ALBRA, spol. s.r.o. 2007. ISBN 80-86490-95-5

[30] Sedláček, M. Havárie. Učebnice pro 8. ročník základní školy 1.vyd. Úvaly: ALBRA, spol. s.r.o. 2006. ISBN 80-7361-028-0

[31] Sedláček, M. Povodně. Učebnice pro 6. ročník základní školy 1.vyd. Úvaly: ALBRA, spol. s.r.o. 2006. ISBN 80-7361-026-4

[32] Sedláček, M. požáry. Učebnice pro 7. ročník základní školy 1.vyd. Úvaly: ALBRA, spol. s.r.o. 2006. ISBN 80-7361-027-2

9 PŘÍLOHY

9.1 příloha 1 – Dotazník 1

Dobrý den, jsem studentem Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Na Zdravotně sociální fakultě studuji obor Ochrana obyvatelstva se zaměřením na CBRNE. Chtěl bych Tě poprosit o vyplnění tohoto dotazníku, který bude podkladem pro mou bakalářskou práci na téma „Preventivní výchova mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva na základních a středních školách“. Dotazník si, prosím, nejprve pozorně přečti a následně u každé otázky vyber jednu odpověď a označ ji křížkem.

1. Jsi žákem:

- ☐ 5. třídy
- ☐ 6. třídy

2. Pohlaví:

- ☐ Muž
- ☐ Žena

3. Setkal ses s nějakou mimořádnou událostí (např. požár, dopravní nehoda, utonutí)?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

4. Používal jsi učebnice „Ochrana člověka za mimořádných událostí“?

- ☐ Ano každý žák používal svoji vlastní
- ☐ Ano učebnici používal učitel a prováděli jsme pouze úkoly z knihy
- ☐ Ne

5. Účastnil ses nějaké přednášky nebo besedy zaměřené na ochranu obyvatelstva, kterou prováděli příslušníci hasičského záchranného sboru (hasiči)

- ☐ Ne
- ☐ Ano

6. Jaké je jednotné evropské číslo tísňového volání?

- ☐ 911
- ☐ 150
- ☐ 112

7. Jaké je telefonní číslo pro Linku bezpečí dětí a mládeže?

- ☐ 800 112 112
- ☐ 800 150 155
- ☐ 800 155 155

8. Co znamená údaj na mapě 1 : 750 000?

- ☐ Měřítko mapy
- ☐ Údaj nemá podstatný význam
- ☐ Katalogové číslo mapy kartografického úřadu

9. Jak se znázorňují vrstevnice na mapě?

- ☐ Zelenou silnou šrafovanou čarou
- ☐ Jejich znázornění nemá žádný význam
- ☐ Hnědou slabou čarou spojenou v elipsu nebo kruh

10. Zazní-li první středu v měsíci siréna kolísavým tónem 140s, znamená to:

- ☐ Pravidelnou zkoušku sirén
- ☐ Všeobecnou výstrahu
- ☐ Chemický poplach

11. Na kterém místě nejčastěji přecházíš vozovku?

- ☐ Kdekoliv
- ☐ Na nejbližším přechodu pro chodce
- ☐ Pouze tam kde je semafor

12. Po vozovce chodíš?

- ☐ Vždy vlevo
- ☐ Vždy vpravo
- ☐ Je jedno, na které straně pokud jsi řádně a viditelně označen

13. Co najdeš pod dvířky označenými HUP?

- ☐ Hlavní uzávěr požární vody
- ☐ Hadici určenou pro požárníky
- ☐ Hlavní uzávěr plynu

14. Čím se hasí zařízení pod el. proudem?

- ☐ Speciálním vodním přenosným hasicím přístrojem
- ☐ Zařízení se nesmí hasit
- ☐ Přenosným hasicím přístrojem práškovým

15. Která mapa s uvedeným měřítkem je podrobnější?

- ☐ 1 : 15 000
- ☐ 1 : 350 000
- ☐ 1 : 750 000

16. Přenos vztekliny ze zvířete na člověka:

- ☐ Není v žádném případě možný
- ☐ Na člověka se přenáší kousnutím
- ☐ Je přenosná drobnými částicemi ve vzduchu a stačí jejich nadýchání

17. Jaké infekční choroby se mohou šířit po povodni potravinami?

- ☐ Infekční žloutenka
- ☐ Zánět slepého střeva
- ☐ Potravinami se infekční choroby nešíří

18. Používat přilbu na jízdním kole jsi povinen:

- ☐ Ano vždy
- ☐ Ne v doprovodu rodičů, nebo osoby starší 18ti let
- ☐ Ano pouze na silnicích mimo obec nebo město

19. Jak budeš postupovat, když bude na někom hořet oděv

- ☐ Oheň uhasíme tak, že postiženého polijeme vodou, která ho zároveň bude chladit
- ☐ Postiženého přikryjeme a zamezíme tak přístupu vzduchu
- ☐ Oheň uhasíme vodním nebo práškovým přenosným hasicím přístrojem

20. Jak ošetříš tepenné krvácení?

- ☐ Nijak postižený není ohrožen a krvácení se brzy samo zastaví
- ☐ Zasypeme speciálním práškem, který je určen pro stavění krvácení
- ☐ Stisknutím tlakového bodu, přiložením tlakového obvazu případně zaškrcením

Děkuji za Tvůj čas, který si věnoval/a k vyplnění tohoto dotazníku.

Dotazník je anonymní a údaje z něj nebudou nijak zneužity.

9.2 Příloha 2 – Dotazník 2

Dobrý den, jsem studentem Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Na Zdravotně sociální fakultě studuji obor Ochrana obyvatelstva se zaměřením na CBRNE. Chtěl bych Tě poprosit o vyplnění tohoto dotazníku, který bude podkladem pro mou bakalářskou práci na téma „Preventivní výchova mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva na základních a středních školách“. Dotazník si, prosím, nejprve pozorně přečti a následně u každé otázky vyber jednu odpověď a označ ji křížkem.

1. Jsi žákem:

- ☐ 8. třídy
- ☐ 9. třídy

2. Pohlaví:

- ☐ Muž
- ☐ Žena

3. Setkal ses s nějakou mimořádnou událostí (např. požár, dopravní nehoda, utonutí)?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

4. Používal jsi učebnice „Ochrana člověka za mimořádných událostí“?

- ☐ Ano každý žák používal svoji vlastní
- ☐ Ano učebnici používal učitel a prováděli jsme pouze úkoly z knihy
- ☐ Ne

5. Účastnil ses nějaké přednášky nebo besedy zaměřené na ochranu obyvatelstva, kterou prováděli příslušníci hasičského záchranného sboru (hasiči)

- ☐ Ne
- ☐ Ano

6. Jaké je jednotné evropské číslo tísňového volání?

- ☐ 911
- ☐ 150
- ☐ 112

7. Jaké je telefonní číslo pro Linku bezpečí dětí a mládeže?

- ☐ 800 112 112

- ☐ 800 150 155
- ☐ 800 155 155

8. Přiřaď k sobě správně události: (události, které náležejí k sobě, označ stejným písmenem)

☐ Bhópál	☐ SSSR	☐ Sopečný výbuch
☐ Černobyl	☐ Indonésie	☐ Havárie v chemickém průmyslu
☐ Krakatoa	☐ Indie	☐ Havárie s únikem radiace

9. Které složky jsou základními složkami IZS? (integrovaný záchranný systém)

☐ Hasičský záchranný sbor ČR	☐ Vodní záchranná služba	☐
Jednotky požární ochrany		
☐ Generální štáb armády ČR	☐ Horská služba	☐
Zdravotní záchranná služba		
☐ Policie ČR	☐ Městská policie	☐
Pohotovostní služby		

10. Zazní-li první středu v měsíci siréna kolísavým tónem 140s, znamená to:

- ☐ Pravidelnou zkoušku sirén
- ☐ Všeobecnou výstrahu
- ☐ Chemický poplach

11. Co znamená označení CM 5?

- ☐ Civilní maska velikost 5
- ☐ Cestovní vak pro mimino pětistupňová ochrana
- ☐ Civilní maska vzor 5

12. Jak poznáš plynové vedení uvnitř domu?

- ☐ Na potrubí jsou vždy dva červené pruhy opakující se po 50cm
- ☐ Potrubí je zcela nebo částečně natřeno žlutou barvou
- ☐ Potrubí je zcela nebo částečně natřeno modrou barvou

13. Co znamená označení autocisterny takovouto cedulí?

- ☐ Vozidlo přepravuje nebezpečnou látku v tomto případě lehce vznětlivou
- ☐ Označení je určeno pro polici a znamená hmotnost přepravovaného zboží
- ☐ Nepodstatné informace. Je to pouze označení dopravce

14. Jaké používáme hasicí přístroje podle druhu náplně?

- ☐ Pěnové, ledové, práškové, s čistým hasivem a vodní

- ☐ Vodní, pěnové, práškové, s čistým hasivem a sněhové
- ☐ Vodní, pěnové, pískové, CO₂, sněhové, s čistým hasivem, práškové a speciální plynové

15. Jak se dozvíš mimo jiné, že obec, kde bydlíš je ohrožena povodní? Vyhlášení stavu ohrožení.

- ☐ Nepřerušovaný tón sirény
- ☐ Zvonění zvonů
- ☐ Místní rozhlas

16. Jaký je rozdíl mezi prostředky individuální ochrany a prostředky improvizované ochrany?

- ☐ Prostředky individuální ochrany jsou pro dospělé a prostředky improvizované ochrany pro děti do 18 let
- ☐ Prostředky improvizované ochrany jsou dočasnou náhradou prostředků individuální ochrany
- ☐ Není mezi nimi rozdíl

17. Od kolika let můžeš jet na jízdním kole po veřejné komunikaci sám?

- ☐ Od patnácti
- ☐ Od dvanácti
- ☐ Od deseti

18. Jakou barvu má unikající chlór? Je to štiplavě zapáchající leptavý plyn.

- ☐ Žlutozelenou
- ☐ Světle modrou
- ☐ Je bezbarvý

19. Jaká je jedna z hlavních zásad při havárii s únikem nebezpečné látky?

- ☐ Okamžitě se dostavit na místo kde si vyzvedneš ochrannou masku
- ☐ Nepřibližovat se k místu havárie a vyhledat úkryt na návětrné straně
- ☐ Vyhledat nejbližší budovu a ukrýt se ve sklepení nebo nejnižším patře

20. Jakým hasicím přístrojem budeš hasit požár hořlavých kapalin (benzin)?

- ☐ Speciálním vodním
- ☐ Práškovým
- ☐ Pískovým

Děkuji za Tvůj čas, který si věnoval/a k vyplnění tohoto dotazníku.
Dotazník je anonymní a údaje z něj nebudou nijak zneužity.

9.3 Příloha 3 – Dotazník 3

Dobrý den, jsem studentem Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Na Zdravotně sociální fakultě studuji obor Ochrana obyvatelstva se zaměřením na CBRNE. Chtěl bych Vás poprosit o vyplnění tohoto dotazníku, který bude podkladem pro mou bakalářskou práci na téma „Preventivní výchova mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva na základních a středních školách“. Dotazník si, prosím, nejprve pozorně přečtete a následně u každé otázky vyberte správnou odpověď a označte ji křížkem.

1. Jste studentem:

☐ 1.ročník	☐ 3.ročník
☐ 2.ročník	☐ 4.ročník

2. Pohlaví:

- ☐ Muž
☐ Žena

3. Setkal jste se s nějakou mimořádnou událostí (např. požár, dopravní nehoda, utonutí)?

- ☐ Ano
☐ Ne

4. Používáte učebnici „Ochrana člověka za mimořádných událostí“?

- ☐ Ano každý student používá svoji vlastní
☐ Ano učebnici používá učitel podle které provádíme dílčí úkoly
☐ Ne

5. Účastnil jste se nějaké přednášky nebo besedy zaměřené na ochranu obyvatelstva, kterou prováděli příslušníci hasičského záchranného sboru (hasiči)

- ☐ Ne
- ☐ Ano

6. Jaké je jednotné evropské číslo tísňového volání?

- ☐ 911
- ☐ 150
- ☐ 112

7. Jaké je telefonní číslo pro Linku bezpečí dětí a mládeže?

- ☐ 800 112 112
- ☐ 800 150 155
- ☐ 800 155 155

8. Přiřaďte k sobě správně události: (události které náležejí k sobě označte stejným písmenem)

☐ Bhópál	☐ SSSR	☐ Havárie v dopravě – únik ropy
☐ Černobyl	☐ Brazílie	☐ Havárie v chemickém průmyslu
☐ Cubatao	☐ Indie	☐ Havárie s únikem radiace

9. Které složky jsou základními složkami IZS? (integrovaný záchranný systém)

☐ Hasičský záchranný sbor ČR	☐ Vodní záchranná služba	☐
Jednotky požární ochrany		
☐ Generální štáb armády ČR	☐ Horská služba	☐
Zdravotní záchranná služba		
☐ Policie ČR	☐ Městská policie	☐
Pohotovostní služby		

10. Zazní-li první středu v měsíci siréna kolísavým tónem 140s, znamená to:

- ☐ Pravidelnou zkoušku sirén
- ☐ Všeobecnou výstrahu
- ☐ Chemický poplach

11. Jaké zplodiny hoření s toxickými účinky mohou vznikat při hoření vlny, hedvábí, nylonu?

- ☐ Kyanovodík
- ☐ Chlorovodík
- ☐ Žádné, tyto látky nehoří používají se jako retardéry (zpomalování) hoření

12. Jaká je teplota vzplanutí u hořlavých kapalin II třídy nebezpečnosti?

- ☐ $> 55 \leq 100$
- ☐ $> 0 \leq 21$
- ☐ $> 21 \leq 55$

13. Jak se zachováte při nehodě vozidla s takovýmto označením? (Jedná se o látku často přepravovanou po silnici a železnici)

- ☐ Budu pokračovat dále v cestě nehrozí mi žádné nebezpečí
- ☐ Okamžitě opustím místo nejlépe na návětrnou stranu jde o nebezpečnou látku
- ☐ Na nejbližším místě si vyzvednu ochranné prostředky a nasadím si je

14. Jaké jsou stupně povodňové aktivity?

- ☐ 1.st. stav bdělosti; 2.st. stav pohotovosti; 3.st. stav ohrožení; 4.st. stav evakuace
- ☐ 1.st. stav bdělosti; 2.st. stav pohotovosti; 3.st. stav ohrožení
- ☐ 1.st. stav pohotovosti; 2.st. stav ohrožení; 3.st. stav nebezpečí

15. Co to je špinavá bomba?

- ☐ Amatérsky vyrobené zařízení, které při explozi rozptyluje radioaktivní látky do okolí
- ☐ Zařízení používané teroristy k aktivaci nastražených výbušnin bezdrátovým přenosem
- ☐ Amatérsky vyrobená bomba používaná k explozi na lidských dobrovolnících

16. Jaké nebezpečí představuje pro člověka vítr o síle $\geq 44\text{m/s}$?

- ☐ Pro člověka je obtížná chůze
- ☐ Člověk může být vyzdvižen a nesen
- ☐ Jedná se o silnější vítr, ale pro člověka nepředstavuje žádné nebezpečí

17. Vyskytují se na území České republiky otřesy (zemětřesení)?

- ☐ Ne, Česká republika leží na nijak neaktivním podloží zemských desek
- ☐ Ano, především v oblasti již uzavřených hlubinných dolů kde se jedná o chvění způsobené propadáním vytěžených štol
- ☐ Ano jedná se o tzv. zemětřesné roje vyskytujících se v oblasti mezi Aší a Kraslicemi a Opavou

18. Co je to Jodová profylaxe?

- ☐ Podávání jodidu draselného v zóně havarijního plánování při havárii v jaderné elektrárně
- ☐ Dýchání přes látku namočenou v jodu jako ochrana proti nebezpečným výparům chem.láték
- ☐ Požívání jakýchkoli sloučenin jodu draselného

19. Co to je zoonóza?

- ☐ Hromadný výskyt infekčního onemocnění u zvířat

- ☐ Nemoci zvířat přenosné přirozenou cestou na člověka. Mezi lidmi se již zpravidla nešíří
- ☐ Zóna kde dochází ke kontrolám nemocných zvířat, na tomto území je vyhlášena karanténa

20. Jaké jsou první příznaky při vdechování i nízkých koncentrací chlóru?

- ☐ Intenzivní kašel, pálení očí, slzení
- ☐ Ospalost, malátnost, bolesti břicha
- ☐ Pocit chladu, úzkosti, pálení žáhy, celková únava

Děkuji za Váš čas, který si věnoval/a k vyplnění tohoto dotazníku.

Dotazník je anonymní a údaje nebudou nijak zneužity.

9.4 příloha 4 – Dotazník 4

Dobrý den, jsem studentem Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Na Zdravotně sociální fakultě studuji obor Ochrana obyvatelstva se zaměřením na CBRNE. Chtěl bych Vás poprosit o vyplnění tohoto dotazníku, který bude podkladem pro mou bakalářskou práci na téma „Preventivní výchova mládeže v oblasti ochrany obyvatelstva na základních a středních školách“. Dotazník si, prosím, nejprve pozorně přečtete a následně u každé otázky vyberte správnou odpověď a označte ji křížkem nebo doplňte odpověď. Dotazník je anonymní a údaje nebudou nijak zneužity.

1. Váš věk:

☐ < 30	☐ $\geq 40 < 50$
☐ $\geq 30 < 40$	☐ ≥ 50

2. Pohlaví:

- ☐ Muž
☐ Žena

3. Používáte učebnici „Ochrana člověka za mimořádných událostí“?

- ☐ Ano, čerpám z této učebnice
☐ Ne, tuto učebnici nemám k dispozici
☐ Ne, na našem trhu tato učebnice není

4. Používáte Příručku pro učitele základních a středních škol vydanou MVGRHZSČR?

- ☐ Ano
☐ Ne

5. Používáte k výuce knihu „Co dělat“ vydanou MVGŘHZSČR společně s MŠMT?

☐ Ano

☐ Ne

6. Z jakých zdrojů čerpáte materiály na přípravu výuky ochrana člověka za MU? Uveďte alespoň tři. (internet, příručky GŘMVHZSČR, vlastní zkušenosti)

7. Účastnil jste se semináře zaměřeného na ochranu člověka za MU pořádanou HZSČR, NIDV nebo Eduwork?

☐ Ne

☐ Ano – v kterém roce

8. Jaké je jednotné evropské číslo tísňového volání?

9. Jaké je telefonní číslo pro Linku bezpečí dětí a mládeže?

10. Které složky jsou základními složkami IZS? (integrovaný záchranný systém)

11. Zazní-li první středu v měsíci siréna kolísavým tónem 140s, znamená to:

- ☐ Pravidelnou zkoušku sirén
- ☐ Všeobecnou výstrahu
- ☐ Svolání jednotek požární ochrany

12. Oxid uhličitý CO₂?

- ☐ Je plyn určený k hašení
- ☐ Vzniká při nedokonalém spalování hlavně u tuhých hořlavých látek (např. dřevo)
- ☐ Je zbytkový plyn při spalování zážehového motoru při provozu vozidla

13. Podle čeho je prováděno zatřídění hořlavých kapalin? Napište kolik máme tříd?

- ☐ Podle teploty vzplanutí
- ☐ Podle teploty hoření
- ☐ Podle teploty vznícení

14. Co znamená toto značení umístěné na silničních nebo železničních vozidlech?

- ☐ Převážující kyselinu s vyznačením množství a druhu v mezinárodním kódu
- ☐ Jde o identifikační tabuli u vozidel převážujících nebezpečnou látku
- ☐ Vozidla na přepravu nebezpečné látky s vyznačením kapacity a množství látky

15. Jaké jsou první příznaky při vdechování i nízkých koncentrací chlóru?

- ☐ Intenzivní kašel, pálení očí, slzení
- ☐ Ospalost, malátnost, bolesti břicha
- ☐ Pocit chladu, úzkosti, pálení žáhy, celková únava

16. Jaké jsou stupně povodňové aktivity?

- ☐ 1.st. stav bdělosti; 2.st. stav pohotovosti; 3.st. stav ohrožení; 4.st. nouzový stav
- ☐ 1.st. stav bdělosti; 2.st. stav pohotovosti; 3.st. stav ohrožení
- ☐ 1.st. stav pohotovosti; 2.st. stav ohrožení; 3.st. stav nebezpečí; 4.st. stav nouze

17. Co to je špinavá bomba?

- ☐ Amatérsky vyrobené zařízení, které při explozi rozptyluje radioaktivní látky do okolí
- ☐ Zařízení používané teroristy k aktivaci nastražených výbušnin bezdrátovým přenosem
- ☐ Amatérsky vyrobená bomba používaná k explozi na lidských dobrovolnících

18. Jaké nebezpečí představuje pro člověka vítr o síle $\geq 44\text{m/s}$?

- ☐ Pro člověka je obtížná chůze
- ☐ Člověk může být vyzdvižen a nesen
- ☐ Jedná se o silnější vítr, ale pro člověka nepředstavuje žádné nebezpečí

19. Co je to Jodová profylaxe?

- ☐ Podávání jodidu draselného v zóně havarijního plánování při havárii v jaderné elektrárně
- ☐ Dýchání přes látku namočenou v jodu jako ochrana proti nebezpečným výparům chem.láték
- ☐ Požívání jakýchkoli sloučenin jodu draselného

20. Co to je zoonóza?

- ☐ Hromadný výskyt infekčního onemocnění u zvířat

- ☐ Nemoci zvířat přenosné přirozenou cestou na člověka. Mezi lidmi se již zpravidla nešíří
- ☐ Zóna kde dochází ke kontrolám nemocných zvířat, na tomto území je vyhlášena karanténa

Děkuji za Váš čas, který si věnoval/a k vyplnění tohoto dotazníku.